

PÆDAGOGISK TILSYN I RANDERS KOMMUNE 2021

Børnefagligt Udviklingscenter i samarbejde med Børn og Skole Sekretariatet

RANDERS

Indholdsfortegnelse

Resumé	3
1. Indledning.....	6
Formål og baggrund for det pædagogiske tilsyn.....	6
Tilrettelæggelsen af det pædagogiske tilsyn i Randers Kommune i 2021.....	6
Hvad er ECERS og ITERS og hvad måler det ikke?	7
Læsevejledning	7
2. Kommunale tendenser og fokuspunkter	8
3. Den styrkede pædagogiske læreplan.....	10
Dagtilbuddenes arbejde med og evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan	10
Dagtilbuddenes arbejde med børn i udsatte positioner	13
Dagtilbuddenes arbejde med sammenhænge og overgange	15
Overgangen mellem dagtilbud og skole i Randers kommune.....	16
Dagtilbuddenes arbejde med forældresamarbejde	17
Dagtilbuddenes arbejde med den løbende udvikling af kvalitet.....	18
4. Kvalitetsmålingen af de enkelte daginstitutioner i Randers Kommune	19
Kort om metoden	19
Kort om Coronasituationen under observationerne.....	20
Hovedresultater af UCN's kvalitetsmåling.....	20
Et dagtilbud af god kvalitet i Randers Kommune	21
Interaktion	22
Organisationsstruktur.....	23
Sprog og literacy	25
Plads og indretning.....	26
Rutiner for personlig pleje.....	27
Læringsaktiviteter	28
Bilag 1. Uddybende om metoden.....	30
Tre timers observationer i hver daginstitution	30
Om ECERS og ITERS som måleredskab	30
De fire kvalitetsniveauer.....	30
Temaer og undertemaer	32
Hvad måler ECERS og ITERS ikke?.....	32
Bilag 2. Oversigt over institutionerne i kvalitetsmålingen	34
Bilag 3. Definition af kvalitetsbegrebet	37
Bilag 4. Den styrkede, pædagogiske læreplan	38

Resumé

Der er i perioden marts-december 2021 gennemført formaliserede tilsyn i alle kommunale, selvejende og private daginstitutioner samt i børnebyerne under skoleområdet.

Med afsæt i redskaberne ITERS-3 (vuggestuer) og ECERS-3 (børnehaver), har University College Nord (UCN) foretaget tre timers observationer i alle institutioner. UCN har vurderet læringsmiljøerne ud fra børnenes trivsel og deltagelsesmuligheder og har foretaget en kvalitetsmåling for hver institution. Der er i alt gennemført 57 ECERS og 48 ITERS observationer.

Alle institutioner har med afsæt i kvalitetsrapportens opmærksomhedspunkter, udarbejdet handleplaner for det videre arbejde. Konsulenterne fra Børnefagligt Udviklingscenter har afholdt tilsynsmøder med hver institution, hvor fokus har været arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan samt handleplanerne. Hver institution har efterfølgende modtaget en tilsynsrapport med en opsummering af arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan, kvalitetsrapporten fra UCN samt en beskrivelse af de fokusområder, der arbejdes videre med.

Børnefagligt Udviklingscenter følger op på konkrete forhold i de enkelte institutioner og faciliterer temadage med afsæt i overordnede emner, der er indarbejdet i dagtilbudsområdets årshjul for 2022.

UCN's kvalitetsmåling: Kommunale tendenser og fokusområder

Ifølge UCN's kvalitetsmålinger, vurderes 73% af vuggestuerne samlet set at have *god kvalitet*, mens 27 % vurderes at have *tilstrækkelig kvalitet*. I børnehaven tegner der sig et lignende billede. Her vurderes 60 % at have *god kvalitet*, og 40 % at have *tilstrækkelig kvalitet*.

Interaktion: Interaktionerne mellem pædagogisk personale og børn vurderes generelt at være af god til fremragende kvalitet. En del institutioner anbefales at øge fokus på understøttelse af børnenes interaktioner med hinanden.

Organisationsstruktur: Organisationsstrukturerne, der skal sikre børnene gode og forudsigelige læringsmiljøer, vurderes samlet set af god kvalitet.

Læringsaktiviteter: Der ses en tendens til, at udvalget af læringsmaterialer er begrænset. Gældende covid-19 restriktioner på observationstidspunkterne har betydet, at man har måttet gentænke læringsmiljøerne, for at begrænse smitten. Det begrænsede udvalg af læringsmaterialer har deraf en årsag. Kvalitetsmålingerne har mange steder givet anledning til gentænkning af materialers tilgængelighed og mange er blevet inspireret til at opbevare materialer på nye visuelle måder.

Generelt set anbefales institutionerne at øge fokus på arbejdet med at fremme accepten af mangfoldighed, herunder nationalitet, religion, familiære forhold, erhvervs-mæssig retning mv.

Plads og indretning: Der ses en tendens til, at plads/indretning kan være en større udfordring i vuggestuerne end i børnehaverne. Mange institutioner anbefales at etablere interessecentre, som er afgrænsede og indbydende legeområder, hvor det er tydeligt for børnene hvad der kan leges med, f.eks. sygehus, købmand, butik mv. En stor andel af institutionerne er blevet anbefalet, at lave flere udstillinger af børnenes værker i børnehøjde og at anvende dem som inspiration til gode samtaler.

Rutiner for personlig pleje: Ift. hygiejne, er der tre anbefalinger, som er gældende for et bredere udsnit af institutionerne: 1) sikring af børnenes korrekte håndvask (generelt), 2) sikring af børnenes håndvask efter bleskift samt 3) anvendelse af tallerkner ved måltider, så det undgås, at børnene spiser direkte fra bordet.

Sprog og literacy: Det sprogstimulerende miljø vurderes generelt at være af god kvalitet. Flere anbefales at øge tilgængeligheden af bøger både inde og ude.

Dagtilbuddenes arbejde med og evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan

Forinden tilsynsmøderne har institutionerne skriftliggjort deres arbejde med det pædagogiske grundlag samt med læreplanstemaerne. Der er stor forskel på hvor langt institutionerne er kommet ift. implementeringen af rammerne og indholdet i den styrkede pædagogiske læreplan. Forskelligheden kommer særligt til udtryk i måden hvorpå institutionerne forholder sig til det pædagogiske grundlag samt i deres arbejde med bl.a. leg, læring hele dagen og evalueringskultur.

De pædagogiske konsulenter har ved behov vejledt institutionerne i det videre arbejde med implementering og omsætning af den styrkede pædagogiske læreplan.

Dagtilbuddenes arbejde med børn i udsatte positioner

Der er i institutionerne en bred forståelse af, at det at være barn i en udsat position ikke er en stationær position, men at børn i perioder i deres liv kan opleve at være mere udsatte grundet særlige hændelser, sygdom mv. Der er fokus på, at arbejdet med børn i udsatte positioner kræver, at læringsmiljøet justeres således, at alle børn får lige deltagelsesmuligheder.

Langt de fleste institutioner har viden om og erfaring med brugen af en række specialpædagogiske værktøjer og der er en udbredt forståelse af, at det er den voksnes ansvar, at barnet får deltagelsesmuligheder i et positivt børnefællesskab.

Dagtilbuddenes arbejde med sammenhænge og overgange

Dialogerne fra tilsynsmøderne viser, at institutionerne har fokus på at sikre, at både børn og forældre oplever gode og trygge overgange, hvad enten barnet skal fra hjem til vuggestue, fra vuggestue/dagleje til børnehave eller fra børnehave til skole.

Institutionerne anvender overleveringsskemaer. I nogle institutioner afholdes der altid overleverings-samtaler ifm. overgange, mens samtalerne i andre institutioner afholdes efter behov.

Dagtilbuddenes arbejde med forældresamarbejde

Der er i alle institutioner fokus på det gode forældresamarbejde. Institutionerne er bevidste om, at der er brug for et godt og tillidsfuldt samarbejde omkring børnene og at det kræver en god, åben og ærlig dialog. Der er i mange institutioner fokus på den digitale kommunikation gennem AULA (Kommunale og selvejende institutioner). Mange arbejder med at afstemme mængden og indholdet af de opslag og beskeder, som sendes til forældrene.

Man er i mange institutioner optaget af at inddrage forældrene i understøttelsen af børnenes læring ved at inspirere dem til at læse bestemte bøger, synge bestemte sange eller at øve fokusord med børnene. Der har ikke været deltagelse af forældre på alle tilsynsmøder. Der vil frem mod tilsynsmøderne i 2023 gøres en indsats for at få flere forældrerepræsentanter med på møderne, da de er en vigtig ressource, som bidrager med andre perspektiver.

Dagtilbuddenes arbejde med den løbende udvikling af kvalitet

Der arbejdes med evaluering af praksis på forskellige måder i institutionerne. For at sikre, at kvaliteten løbende udvikles, fokuserer man i flere institutioner på vigtigheden af at kunne give hinanden feedback på det pædagogiske arbejde.

Kompetenceudvikling er et vigtigt element, når kvaliteten skal sikres og udvikles. Flere institutioner beskriver, at de faglige fyrtårnsforløb "Sprog og kommunikation", "Natur, udeliv og science" og "Krop, sanser og bevægelse" har været meget værdifulde for arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan.

En stor del af institutionerne deltager på de temadage og kompetenceudviklingsforløb, som forvaltningen arrangerer. Derudover foregår der decentrale kompetenceforløb, temadage, workshops og andet.

1. Indledning

Formål og baggrund for det pædagogiske tilsyn

Ifølge Dagtilbudsloven har kommunalbestyrelsen pligt til at føre tilsyn med, hvordan dagtilbuddets opgaver bliver løst efter gældende lovgivning samt lokale politiske beslutninger. Det pædagogiske tilsyn har til hensigt at sikre, at dagtilbuddene arbejder efter Dagtilbudslovens formålsparagraf om at understøtte alle børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i et tæt samarbejde med forældrene.

I 2021 samarbejdede Randers Kommune og Professionshøjskolen UCN om et projekt om undersøgelse af kvalitet i Randers Kommunes dagtilbud. Med undersøgelsen fokuseres på kvaliteten af de kommunale dagtilbuds pædagogiske læringsmiljøer. Samarbejdet udmøntede sig i en kvalitetsmåling, som har afsat i konkrete observationer. Kvalitetsmålingen er indarbejdet i det samlede tilsyn og har dannet grundlag for efterfølgende tilsynsmøde og dialog.

Tilrettelæggelsen af det pædagogiske tilsyn i Randers Kommune i 2021

Børn og Skole i Randers Kommune har i perioden marts 2021 til december 2021 gennemført formaliseret pædagogiske tilsyn i alle kommunale, selvejende og private dagtilbud samt i børnebyerne under skoleområdet.

Det pædagogiske tilsyn i 2021 bestod af følgende dele:

1. **UCN's kvalitetsmåling:** University College Nord foretog en observation a 3 timers varighed med måleredskaberne ITERS og ECERS. Observationen mundede ud i en kvalitetsrapport til hver daginstitution og en mundtlig tilbagemelding, med deltagelse af ledelsen, pædagogisk personale samt en pædagogisk konsulent fra Børnefagligt Udviklingscenter.
2. **Dagtilbuddenes handleplaner:** Hver daginstitution arbejder med sin kvalitetsrapport og udarbejder handleplaner med udgangspunkt i evalueringsmodellen Tegn på læring II¹.
3. **Tilsynsmøde:** Konsulenter fra Børnefagligt Udviklingscenter har afholdt et tilsynsmøde med hver daginstitution. På tilsynsmødet deltog ledelsen, en eller flere pædagoger samt en forældrerepræsentant. Tilsynsmødet blev afholdt i daginstitutionen og havde fokus på institutionens arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan og handleplanerne.
4. **Afrapportering:** Hver daginstitution modtog en tilsynsrapport, som opsummerer institutionens arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan og kvalitetsmålingen samt beskriver hvilke fokusområder, der arbejdes videre med. Tilsynsrapporterne offentliggøres på dagtilbuddenes hjemmesider. Der udarbejdes en samlet tilsynsrapport, som præsenteres for børne- og familieudvalget og som offentliggøres på www.randers.dk
5. **Opfølgning:** Børnefagligt Udviklingscenter følger op i enkelte institutioner vedr. konkrete forhold, ligesom overordnede temaer følges op med temadage og fælles ledermøder samt indarbejdes i dagtilbudsområdet's årshjul for 2022.

¹ <https://www.eva.dk/sites/eva/files/2018-11/EVA%20Tegn%20p%C3%A5%20l%C3%A6ring%20II.pdf>

Hvad er ECERS og ITERS og hvad måler det ikke?

ECERS-3 og ITERS-3 er et observationsredskab, som vurderer kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer med afsæt i børneperspektivet. Børnenes trivsel og deltagelsesmuligheder er dermed den grundlæggende rettesnor i værktøjet med fokus på hvad der kendetegner et læringsmiljø af høj kvalitet. Måleredskabet er således udviklet på baggrund af viden om, hvad der har betydning, når man er barn i et dagtilbud. ECERS anvendes til vurderingen af læringsmiljøet i børnehaveinstitutioner, og ITERS anvendes til de 1-3-årige i vuggestuen.

Ifølge EVA (2019) er ECERS-3 et internationalt anerkendt og anvendt redskab. ECERS giver en bred viden om det pædagogiske læringsmiljø med fokus på tre domæner: tryghed og sikkerhed, opbygning af relationer samt læringsmuligheder for børnene. Det måles på flere af de kvalitetselementer, som er indeholdt i den styrkede, pædagogiske læreplan.

I dagtilbudsområdet i Randers Kommune arbejder alle med udgangspunkt i børne- og ungepolitikens tre overordnede fokusområder:

- En tidlig indsats
- Sikre sammenhæng
- Forældredeltagelse

ECERS og ITERS måler dog kun forhold i læringsmiljøet, der er observerbare, mens observationen foretages. Derfor dækker den samlede tilsynsrapport bl.a. også emnerne forældresamarbejde, overgange og sammenhænge samt børn i udsatte positioner. Disse emner er også vigtige elementer i den styrkede, pædagogiske læreplan.

Det er vigtigt at bemærke, at ECERS og ITERS-scoren er udtryk for et øjebliksbillede i hver enkel institution, der udelukkende beror på de tre timers observation. En institution kan således opnå en lav score på fx grovmotorik, fordi dette er i fokus en anden dag end på observationsdagen. Ligeledes kan der være rammefaktorer som sygdom mv., der kan påvirke resultatet for den enkelte institution. Ydermere er der i materialet indlagt stop-scoring, som betyder, at målingen stopper hvis et af de grundlæggende elementer ikke er til stede, selvom alt over denne score observeres. Scoren kan derfor aldrig stå alene for den enkelte institution. Når vi til gengæld ser på de gennemsnitlige vurderinger for hele Randers Kommune, beror scoren på 57 ECERS og 48 ITERS observationer, dvs. i alt 105 observationer. Det store antal observationer gør, at der er tale om et robust datagrundlag, der med stor sikkerhed kan sige noget om kvaliteten af dagtilbuddene i Randers Kommune. Der findes en mere udførlig metodebeskrivelse i bilag 1.

Derudover henvises til Danmarks Evalueringsinstituts rapport "Læringsmiljø i kommunale børnehaver – National undersøgelse" fra 2019 samt UCN's rapporter "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Infant/toddler Environment Rating Scale Randers Kommune 2021" og "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Early Childhood Environment Rating Scale Randers Kommune 2021". De tre rapporter indeholder alle sammen meget grundige gennemgang af metoden.

Læsevejledning

Første del af rapporten beskriver tendenser og fokuspunkter, der kan udledes på baggrund af de 105 observationer, som UCN har foretaget i institutionerne. Dernæst kommer en beskrivelse af institutionernes generelle arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan og evaluering heraf samt nedslag på følgende temaer: børn i udsatte positioner, sammenhænge og overgange samt forældresamarbejde. Data om institutionernes

arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er indsamlet på baggrund af de dialoger, der har været på tilsynsmøderne.

I anden del beskrives hvordan ITERS-3 og ECERS-3 er blevet anvendt som kvalitetsmåling i den enkelte institution. Det beskrives hvordan kvaliteten på dagtilbudsområdet samlet set ser ud i Randers kommune. Resultatet ses i forhold til en national undersøgelse omkring ECERS-3, som er lavet af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) i 2019. Dernæst præsenteres et udsnit af indholdet fra den samlede ITERS-3 og ECERS-3 rapport for Randers kommune, hvor hvert afsnit indledes med en beskrivelse af læringsmiljøets kvalitet, fra EVAs nationale undersøgelse af kvalitet i dagtilbud.

Sidst i rapporten kommer en række bilag, som løbende refereres til gennem rapporten.

2. Kommunale tendenser og fokuspunkter

Når vi ser på tværs af alle de 105 observationer, der er foretaget i vuggestue og børnehavegrupper, ses der nogle tendenser, som går igen i en stor andel af institutionerne. I de følgende afsnit beskrives et udsnit af disse tendenser og slutteligt de fokuspunkter, der på baggrund af tendenserne, arbejdes videre med på området.

Når vi ser på det samlede dagtilbudsområde i Randers kommune, er det væsentligt at bemærke, at der generelt er observeret interaktioner af god og fremragende kvalitet. Interaktioner mellem pædagogisk personale og børn, er et grundlæggende element i det pædagogiske arbejde og er afgørende for barnets udvikling. Dertil kommer arbejdet med interaktioner mellem børn, som ligeledes er vigtig for, at barnet føler sig inkluderet i et positivt børnefællesskab. En del institutioner anbefales at øge deres fokus på at understøtte børnene interaktioner med hinanden.

Organisationsstruktur er ligeledes et af de grundlæggende elementer, som er med til at sikre børnene et godt og forudsigeligt læringsmiljø og her observeres der god kvalitet, når vi ser på det samlede resultat. Samlet set udgør de to resultater en indikator på, at der på tværs af dagtilbuddene i Randers kommune er et godt pædagogisk fundament, som er med til at understøtte børns mulighed for en positiv udvikling og et godt børneliv i institutionerne.

Tiden hvor covid-19 har været en del af dagtilbuddenes hverdag, har tvunget ledere og pædagogisk personale til at gentænke deres læringsmiljø og struktur i hverdagen. Derfor er det heller ikke overraskende, at der ses en tendens til at, udvalget af læringsmaterialer mange steder er begrænset. I forhold til denne tendens, kan det have en betydning hvornår observationen er foretaget på året, set i forhold til covid-19 restriktioner. Begrebet tilgængelighed har været drøftet på rigtig mange tilbagemeldingssamtaler og i forbindelse med tilsynsmøderne. Tilgængelighedsbegrebet har for nogle afdelinger skubbet til deres grænser og inspireret til nye visuelle måder at opbevare materialer og legetøj på, så børnene kan se hvilke muligheder, der er i læringsmiljøet. Særligt i vuggestuen er der også et sikkerhedsaspekt, når der drøftes tilgængelighed. Endeligt har der været gode pædagogiske overvejelser omkring balancen mellem tilgængelighed og en kontrolleret mængde af forstyrrende stimuli i læringsmiljøet, som særligt børn i udsatte positioner kan have rigtig svært ved at navigere i. Ydermere ses en generel anbefaling i forhold til i højere grad at gøre musikinstrumenter tilgængelige, ligesom der også anbefales mere fokus på tal/matematisk tale og science. En stor del af institutionerne har i perioden mellem tilbagemeldingssamtalen og tilsynsmødet arbejdet med at gentænke deres læringsmiljø og tilpasse udvalget af materialer og legetøj.

En tendens i ITERS/ECERS-rapporterne har været en anbefaling om i endnu højere grad at arbejde med at fremme accepten af mangfoldighed. Det er væsentligt, at alle børn og familier uanset nationalitet, religion, familiære forhold, erhvervsmæssig retning etc. kan identificere sig med at være en del af institutionen. Anbefalingerne har handlet om tilgængelighed af materialer, som er med til at fremme accepten af mangfoldighed, forskelligt skriftsprog, bøger med forskellige temaer, sange på fremmede sprog, udklædningstøj og lignende. Temaet mangfoldighed har givet nogle gode og inspirerede drøftelser til både tilbagemeldingssamtalerne og på tilsynsmøderne og flere afdelinger har arbejdet med det som delelement i deres evalueringsskemaer.

I forhold til plads og indretning er institutionerne meget forskellige og har forskellige forudsætninger for at kunne skabe god plads rundt om børnene. Generelt observeres det, at pladsen og indretningen for vuggestuebørnene kan være en større udfordring end det er tilfældet for børnehavebørnene. I forbindelse med stuerne indretning, er det ofte blevet anbefalet, at det pædagogiske personale sikrer, at børnenes stole er indstillet korrekt i forhold til fod og rygstøtte. Der er igennem tilsynsmøderne kommet flere gode løsninger på hvordan man med markering kan sikre, at stolene vender rigtigt og børnene derfor støttes korrekt.

I forhold til indretning er der en generel tendens til, at anbefalingerne i ITERS og ECERS-rapporterne, har peget på at etablering af interessecentre, kan være med til at udvikle og højne kvaliteten i læringsmiljøet. Et interessecenter er et afgrænset legeområde, hvor det er tydeligt for børnene hvad der kan leges. Det kan eksempelvis være sygehus, købmand, køkken, isbutik eller zoologisk have. Områderne skal være klargjorte til leg, hvilket vil sige, at de væsentlige elementer i legen er præsenteret på en sådan måde, at det inviterer til leg. En række afdelinger har netop taget fat på arbejdet med interessecentre i deres Tegn på læring II evalueringsskema² og det har bidraget til, at flere allerede har fået gode erfaringer med deres interessecentre. Det har endvidere givet anledning til at se på udvalget af legeredskaber og sikre, at de rigtige elementer er tilgængelige for børnene. Det er i flere institutioner blevet observeret, at børnene udvikler deres leg i interessecentrene. *Eksempelvis kan en køkkenleg, hvor deres laves mad, udvikle sig til en skovtur med familien.* Ydermere observeres der nye legerelationer blandt børnene med udgangspunkt i interessecentret. Flere institutioner beskriver, at de netop har taget fat på at arbejde med dette element, da det med det samme vil være til gavn for børnene.

En stor andel af institutionerne er blevet anbefalet, at lave flere udstillinger af børnenes værker og at anvende dem som inspiration til gode samtaler. Placeringen af udstillingerne er væsentlig, når der ses på formålet. Skal det ned i børnehøjde? Hvad kan barnet se, når det kravler? Skal vi tale om det når vi spiser? Flere dagtilbud giver udtryk for, at de kort inden observationen havde skiftet tema og derfor var deres udstilling under udarbejdelse. Generelt har det givet en øget bevidsthed om betydningen af de udstillede værker og de potentialer, der er i bevidst at arbejde med det i både det indendørs og udendørs miljø.

Under hele covid-19 epidemien har der i institutionerne været øget fokus på hygiejne. Afdelingerne beskriver, at de er blevet meget mere skarpe på håndvask og hygiejne generelt. I forbindelse med observationerne var der tre anbefalinger, som er gældende for et bredere udsnit af afdelingerne. Der kan med fordel være en fortsat opmærksomhed på at sikre børnenes korrekte håndvask og ligeledes på at børn også vasker hænder efter et bleskift; dels grundet hygiejnemæssige forhold, men ligeledes for at skabe en god rutine omkring toiletbesøg og dermed støtte barnets dannelse. Den tredje anbefaling handler om brugen af tallerkner, da det en del steder er blevet observeret, at børnene spiser nogle typer mad direkte af bordet. Der er på bag-

² <https://www.eva.dk/sites/eva/files/2018-11/EVA%20Tegn%20p%C3%A5%20l%C3%A6ring%20II.pdf>

grund af covid-19 nedsat en arbejdsgruppe, med deltagelse af sundhedsfagligt personale samt repræsentanter fra dagtilbudsområdet og forvaltningen, som arbejder med hygiejne på dagtilbudsområdet. Tendenserne fra observationerne er blevet forlagt arbejdsgruppen.

Randers kommunes dagtilbud har igennem en årrække haft fokus på sprog; blandt andet gennem et fagligt fyrtårnsforløb omhandlende sprog og kommunikation. Det beskrives, at der generelt er et sprogstimulerende miljø af god kvalitet. Mange institutioner roses for at opmuntre til børnenes udvikling af ordforråd og respondere positivt på børnenes kommunikation. Der anbefales en større tilgængelighed af bøger; både inde og ude. De skal være opstillet på en måde sådan, at udvalget er forudsigeligt og tilgængeligt. Ligeledes anbefales nogle afdelinger at anvende fagbøger, for på den måde i endnu højere grad at stimulere børnenes nysgerrighed og læring.

På baggrund af de 105 observationer, er der som beskrevet ovenfor nogle tendenser, som er gældende for et bredt udsnit af institutionerne. Børn og skole har på baggrund af tendenserne fra observationerne og det samlede tilsyn, igangsat en række udviklingsspor og indsatsstemaer.

Dels pågår der et arbejde decentralt, hvor institutionerne arbejder videre med en eller flere af anbefalingerne fra ITERS/ECERS-rapporterne. Dette arbejde sker dels med udgangspunkt i evalueringsmodellen Tegn på læring II og dels på anden vis med udgangspunkt i den lokale måde at arbejde med udvikling og implementering på. Flere institutioner havde allerede igangsat nye tiltag og forandringsprocesser og kunne på tilsynsmødet beskrive hvilken effekt forandringerne har haft for børnene. Rigtig mange institutioner har på baggrund af tilbagemeldingerne lavet små justeringer af praksis, som kan være med til at løfte kvaliteten, set ud fra et ITERS/ECERS perspektiv; de såkaldte lavthængende frugter.

Forvaltningen har i samarbejde med dagtilbudslederne udarbejdet et årshjul for 2022 med overskriften "Det gode børneliv". Årshjulets temaer afspejler nogle af de tendenser og fokusområder, som er fremkommet gennem tilsynsprocessens. Et overordnet tema, som rummer flere elementer, er legen. Når der arbejdes med leg, kan betydningen af den fysiske ramme og dennes indhold af materialer ikke udelades. Et andet område som dagtilbudsområdet i 2022 kommer til at arbejde med, er fremme af accept af mangfoldighed. Begrebet vil blive tænkt ind i forbindelse med arbejdet med leg og børneperspektivet, ligesom der vil blive afholdt et oplæg omkring mangfoldighed i børnehøjde. Generelt vil der blive fokuseret på børneperspektivet – barnet som ligeværdig medspiller. I forhold til at understøtte arbejdet med de beskrevne tendenser, vil der blandt andet blive afholdt inspirerende oplæg omkring temaerne med fokus på at sikre organisatorisk læring.

3. Den styrkede pædagogiske læreplan

Dagtilbuddenes arbejde med og evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan

Institutionernes arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan har været et gennemgående fokus på tilsynsmøderne. Alle institutioner har lavet et skriftligt produkt med udgangspunkt i nuværende lovgivning, som de pædagogiske konsulenter har haft tilgængeligt og langt hovedparten har offentliggjort deres styrkede pædagogiske læreplan på deres hjemmeside. Det har dog for nogle institutioner været udfordringer med at sikre webtilgængelighed grundet brug af billeder og det har forsinket processen med offentliggørelsen. Det er i materialet beskrevet hvordan institutionerne arbejder med henholdsvis det pædagogiske grundlag og læreplanstemaerne. En enkelt privat institution har kun en beskrivelse af deres arbejde med læreplanstemaerne med udgangspunkt i "den gamle læreplan" og lever dermed ikke op til nuværende lovgrundlag. Forvaltningen følger op på denne institution. Der ses en bred variation i det skriftlige materiale, hvilket har givet anledning til drøftelser omkring deres overvejelser på tilsynsmøderne. De fem kommunale dagtilbud, har

udarbejdet et skriftligt materiale, som er gældende for alle dagtilbuddets institutioner, hvorimod de selvejende og private institutioner har et skriftligt produkt pr. institution. Nogle institutioner har udarbejdet et skriftligt materiale, som er meget praksisnært og andre har mere fokus på det teoretiske element. Dialogen på tilsynsmøderne har, når det handler om den styrkede pædagogiske læreplan, netop fokuseret på hvordan der i hverdagen arbejdes ud fra det beskrevne grundlag og hvordan der sikres, at den er et dynamisk redskab.

Udarbejdelsen og arbejdet med implementering af den styrkede pædagogiske læreplan, er blevet grebet forskelligt an i de fem dagtilbud og i de selvejende og private institutioner. I de fem dagtilbud, har der været fokus på at sikre et bredt ejerskab for det fælles pædagogiske udgangspunkt. Det har været en bred inddragelse af ledere og medarbejdere fra alle afdelinger og det har været vigtigt at alle har kunnet genkende egen praksis i materialet. Der har efterfølgende være igangsat en implementeringsproces, hvor den pædagogiske leder og personalet har arbejdet med de forskellige elementer i den styrkede pædagogiske læreplan og har lavet en lokal forankring. Forældreråd, forældrebestyrelse og MED-udvalgene har ligeledes været inddraget. I børnebyerne samt de selvejende og private institutioner, er der blevet arbejdet med inddragende processer, hvor ledere, personale og bestyrelser har deltaget. Der er arbejdet med at sikre implementering på de forskellige faglige møder, der holdes i den enkelte institution. En stor del af institutionerne har arbejdet med fokus på et delelement ad gangen eksempelvis børn i udsatte positioner.

Flere institutioner beskriver, at de har brugt tiden under covid-19 nedlukningen til at arbejde mere i dybden med den styrkede pædagogiske læreplan. De har haft virtuelle møder, hvor form og indhold er blevet drøftet.

Eksempel på arbejdet med implementering og forankring af den styrkede pædagogiske læreplan:

I forhold til implementeringen af den styrkede læreplan fortæller ledelsen, at læreplanen først har været præsenteret på de møder, der i hele dagtilbuddet kaldes pædagogfaglige møde. På de pædagogfaglige møder præsenteres personalet typisk for de emner, som vedrører hele huset. F. eks. ECERS og ITERS rapporterne, læreplanen, mangfoldighed, inklusion eller legens betydning for børns udvikling. De faglige teammøder er møder på den enkelte stue, hvor der arbejdes videre med ovenstående emner. Der kan være tale om at iværksætte forskellige aktionslæringsforløb således at konteksten er konkretiseret i forhold til den enkelte stue med afsæt i den aktuelle børnegruppe. Dagtilbuddet har fælles dagsordner på tværs af husene til alle møder og læreplanen er her et fast element som grundlag for refleksioner og drøftelser om det gode børneliv.

Variationen i det skriftlige materiale, går igen, når det kommer til anvendelsen af den styrkede pædagogiske læreplan i den daglige pædagogiske praksis. Dialogerne på tilsynsmøderne viser, at det er forskelligt hvor langt institutionerne er kommet i forhold til at implementere rammerne og indholdet i den styrkede pædagogiske læreplan (2018). Forskelligheden kommer særligt til udtryk i hvordan institutionen forholder sig til det pædagogiske grundlag eller i forhold deres arbejde med et eller flere af den nedenstående elementer.

Centrale nye elementer i indholdet af den styrkede pædagogiske læreplan:

- Et fælles pædagogisk grundlag med en række centrale elementer (blandt andet leg, børnefællesskaber og et bredt læringsbegreb), som skal udgøre den forståelse og tilgang, hvorpå der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud.
- Arbejdet med etablering af et pædagogisk læringsmiljø hele dagen, herunder i rutinesituationer, planlagte aktiviteter og børneinitieret leg. Beskrivelser af de seks læreplanstemaer samt nye, brede pædagogiske mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring for hvert tema.
- At den pædagogiske læreplan skal forholde sig til børn i udsatte positioner, forældresamarbejde om børns læring, sammenhæng til børnehaveklassen samt samarbejde med det omkringliggende samfund.
- Etablering af en evalueringskultur i dagtilbud.

Eksempel på hvordan der arbejdes ud fra den styrkede pædagogiske læreplan i praksis:

Ifølge dagtilbudslederen har man tidligere været optaget af at nå omkring alle læreplanstemaer i løbet af et år. Det er nu ændret til projektperioder, hvor alle læreplanstemaer bliver berørt i det enkelte projekt. Et projekt om natur eller jul kan laves på mange forskellige måder, hvilket har frigjort den traditionelle måde at arbejde med de seks læreplanstemaer på.

På tilsynsmødet fortæller pædagogerne, at legen har fået en langt større plads og betydning i hverdagen. I juletiden kredser legen sig meget om børnehavens to nisser, der på skift er med børnene hjemme. Da den ene nisse pludselig forsvandt, blev børnene inddraget i snakken om, hvad der dog kunne være sket med den bortkomne nisse. Alle børn var også med til at lede efter nissen og det blev drøftet, hvad de skulle gøre, hvis den aldrig dukkede op igen.

Forældrene er også deltagende i nisselegen, og bidrager med alt, hvad de kan finde på, så det bliver spændende for børnene.

I vuggestuen lever Gammelnis, der også finder på spas og løjer i juletiden. Personalet går ofte foran i legen, så børnene inspireres til gode ideer, som de kan bygge videre på i deres egen leg. Pædagogen i vuggestuen udtrykker, at hun elsker at deltage i legen og understreger, at det aldrig bliver kedeligt for børnene, når de voksne laver pruttelyde! Der er enighed om, at personale, der udelukkende sidder og iagttager børnenes leg, ikke er tilfredsstillende, medmindre den voksne er i færd med at observere ud fra konkret opstillede mål.

Tilsynsmøderne har dannet rammen om nogle gode dialoger omkring forståelse og anvendelse af ramme og indhold i den styrkede pædagogiske læreplan. Der har været fokus på at have praksisnære drøftelser, hvor omsætning af den styrkede pædagogiske læreplan har været omdrejningspunktet. Drøftelserne kalder i nogle tilfælde på en styrkelse af medarbejdernes sprogbrug med udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplan, men også på at kunne begrunde sine handlinger ud fra pædagogfaglige overvejelser. De pædagogiske konsulenter har, der hvor behovet har været, vejledt institutionerne i det videre arbejde med implementering og omsætning af den styrkede pædagogiske læreplan. Der er en bred forståelse for, at den styrkede pædagogiske læreplan skal ses som et dynamisk redskab og skal ses i forhold til den aktuelle børnegruppe og udviklingen på det pædagogiske område.

Der er bred enighed om, at de faglige fyrtårne spiller en vigtig rolle, når det kommer til at sikre, at arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan lever i hverdagen. De har et særligt ansvar og bidrager til at højne kvaliteten i den pædagogiske praksis. Flere steder er der etableret lokale netværk for det faglige fyrtårne, hvor de kan inspirere og sparre med hinanden til gavn for praksis. Lederne har været inddraget i de faglige fyrtårnsforløb og har deltaget i den sidste undervisningsgang, som har omhandlet evalueringskultur.

Ikke alle institutioner har endnu lavet en særskilt skriftlig evaluering af deres styrkede pædagogiske læreplan og der har ligeledes i nogle tilfælde været udfordringer med webtilgængelighed. Flere institutioner beskriver, at de har lavet løbende evaluering og justeringer af deres styrkede pædagogiske læreplan.

Netop evaluering og evalueringskultur har været et gennemgående tema på tilsynsmøderne. I forbindelse med et forløb omkring faglig ledelse, har der på et fælles ledermøde været afholdt et oplæg omkring evalueringskultur. Fælles for alle institutioner, er at de er optaget af evaluering og evalueringskultur og alle ønsker at udvikle deres evalueringspraksis til gavn for børnene.

Eksempler på institutionernes arbejde med evalueringskultur:

- Nogle institutioner har forsøgt sig med forskellige evalueringsmodeller og skal nu til at arbejde systematisk med en valgt model.

- Andre er i gang med at forfine brugen af arbejdet med modellen.
- Nogle er skabt en systematik omkring evalueringerne når det gælder større projekter, men der ligger et udviklingspotentiale, når det handler om evaluering af den daglige praksis.
- En del institutioner har for at sikre systematikken lagt evalueringsperioder ind i institutionernes årsplan.

Institutionerne er optaget af at udnytte deres ressourcer bedst muligt, og det gør sig også gældende, når det kommer til arbejdet med evaluering. Flere ledere og pædagoger har givet udtryk for en opmærksomhed på, at tid til evaluering betyder mindre tid til børnene og derfor kræver det prioritering og god planlægning. Samtidig er evaluering et væsentligt element i udviklingen af den pædagogiske praksis. Netop denne balance har været drøftet tilsynsmøderne.

For at understøtte og inspirere institutionerne i det videre arbejde, har forvaltningen i årshjulet 2022 netop sat fokus på evalueringskultur. Det skal ses i en sammenhæng med det samlede arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan; med særligt fokus på at inddrage børneperspektivet i evalueringspraksis.

Som en del af den samlede opfølgning på tilsynet 2021 bedes de institutioner, som endnu ikke har offentliggjort deres styrkede pædagogiske læreplan samt evalueringer heraf at offentliggøre dem på deres hjemmeside senest den 1.juli 2022.

Dagtilbuddenes arbejde med børn i udsatte positioner

På tilsynsmøderne er der generelt gode drøftelse om institutionernes arbejde med børn i udsatte positioner. Der er fokus på, at det kræver, at læringsmiljøet justeres sådan, at børn i udsatte positioner kan få lige deltagelsesmuligheder. Institutionernes særlige fokus, geografiske placering og socioøkonomiske belastningsgrad, har en betydning for i hvor høj grad der anvendes specialpædagogiske redskaber i den daglige praksis, som hjælp til alle børn i hverdagen. Der er en bred forståelse for, at det at være barn i en udsat position ikke er en stationær position, men børn kan i perioder af deres liv opleve at være mere udsatte grundet hændelser, sygdom eller andet.

Eksempler på arbejde med børn i udsatte positioner:

Eksempel 1: Dagtilbuddet har udarbejdet konkrete mål for arbejdet med børn i udsatte positioner.

Organiseringen af læringsmiljøer og børnefællesskaber, hvor alle børn er aktivt deltagende, tilrettelæggelse af pædagogiske forløb i mindre grupper samt kendskab til stilladsering omkring udsatte børn er mål under dette punkt.

Det er personalets opfattelse, at der er mange børn, der har behov for lidt ekstra guidning i hverdagen. I disse situationer skabes der mulighed for at enkelte pædagoger kan gå fra 1:1 i bestemte situationer og understøtte udviklingen hos de børn, der har behov for det. Børnene tilbydes bl.a. pauser i løbet af dagen, massage og udendørs aktiviteter. Der er generelt meget fokus på barnets ressourcer og hvilke aktiviteter, der er meningsfulde for det enkelte barn

Eksempel 2: I både vuggestuen og børnehaven arbejdes der ofte i små grupper. Grupperne sammensættes ud fra børnenes udviklingsniveau/udviklingsalder og ikke deres fysiske alder. Personalet fortæller, at dagligdagen er meget struktureret med en tydelig ansvarsfordeling, planlagte aktiviteter og forberedte valgmuligheder for børnene. Der er altid en voksen, der er "flyver" og som kan tage sig af de børn, som har brug for det. Personalet giver udtryk for, at strukturen giver dem arbejdsro og trykthed fordi de kender forventningerne til deres eget arbejde og fordi de er sikre på at "komme omkring" de ting de skal.

Institutionen ligger i et udsat boligområde og der kan opstå mange forskellige udfordringer i familierne, som har børn indskrevet i institutionen. Pædagogisk leder fortæller, at de er blevet gode til at afklare hvilken hjælp, der kan ydes fra institutionens side og hvilken hjælp forældrene kan henvises til andre steder.

Eksempel 3: I Dagtilbuddets læreplan skelner man ikke mellem hensigtsmæssig og uhensigtsmæssig adfærd hos børnene. Derimod er al adfærd børnenes kommunikative udtryk, der skal tolkes af de voksne og undersøges nærmere gennem dialog med børnene. Der er en nysgerrighed på, hvad den pågældende voksne kan, når han/hun formår at skabe en tryk relation til bestemte børn.

Institutionen fremhæver, at uanset adfærd, så er skældud ikke et svar fra de voksnes side.

Dagtilbuddet rummer én af kommunens ressourcegrupper³. Den viden ressourcepædagogerne er i besiddelse af deles med resten af institutionerne i dagtilbuddet. Dette betyder, at der arbejdes med inkluderende pædagogiske læringsmiljøer på højt niveau i alle huse.

Langt de fleste institutioner har viden om og erfaring i brugen af en række specialpædagogiske værktøjer og der er en udbredt forståelse for, at det er den voksnes ansvar, at barnet får deltagelsesmuligheder i et positivt børnefællesskab. Der er enighed om at det relationelle og interaktionens kvalitet er afgørende for barnets udviklingsmuligheder og det er grundlæggende for at lykkes.

Eksempel på forståelse af børn i udsatte positioner og hvordan der arbejdes med de voksnes ansvar: *Lederen beskriver, at hun i forberedelsen til tilsynsmødet tænkte lidt over punktet og kom frem til, at børn i udsatte positioner egentlig får det samme som alle andre børn. Alle børn er unikke individer og har derfor behov for noget forskelligt.*

Der beskrives, at det nogle gange kan fylde meget i institutionen, hvis der er børn i udsatte positioner. I sådanne tilfælde reageres der hurtigt og et greb kan være at rykke lidt rundt på mødeplanen sådan, at barnet eksempelvis kan komme ind i institutionen og begynde sin dag på en god måde.

Der er Randers kommune en tildelingsmodel, der betyder, at midlerne til arbejdet med inklusion og børn i udsatte positioner er udlagt til institutionerne. Det betyder, at institutionerne skal sikre, at de har den rette forståelse for og viden om hvordan arbejdet med børn i udsatte positioner skal varetages. Det stiller krav til institutionernes organisering og viden om specialpædagogiske værktøjer. I årshjulet 2022 vil der være fokus på inklusion. Der vil blive afholdt en række temadage, hvor formålet er at kvalificere og opdatere [inklusionsnotatet](#) fra 2012, som danner grund for arbejdet med inklusion i Randers Kommune.

³ Ressourcegruppen er en skærmet enhed, som ligger i direkte tilknytning til en almen institution, hvor medarbejderne har en særlig specialpædagogisk viden og normeringen er bedre en på almenområdet.

Dagtilbuddenes arbejde med sammenhænge og overgange

I Randers kommune har de fagprofessionelle omkring børnene på dagtilbuds- og skoleområdet i overgangene et gensidigt forpligtende ansvar for at understøtte en tryk opstart, at viden ikke går tabt og dermed skabe sammenhæng i børns liv. Dette foregår i et tæt samarbejde med forældrene.

På tilsynsmøderne har der været en dialog omkring relevante overgange set i forhold til institutionstypen. Mange elementer gør sig gældende på tværs af alle institutioner og fælles er at institutionerne har fokus på at sikre, at barnet og forældre oplever en god og tryk overgang.

I overgange til vuggestue er det første primære fokus på at gøre forældre og børn tryk, da det vil danne grundlag for en positiv opstart i institution. Det er væsentligt, at det pædagogiske personale får viden om barnet og familien, så det bedst muligt kan planlægge opstarten i samarbejde med forældrene. Fælles for institutionerne er, at der udsendes noget materiale omkring institutionen til forældrene og der afholdes en opstartssamtale. I forhold til særligt udsatte familier, beskriver flere institutioner, at de kommer hjem til familien i stedet for at familien kommer til institutionen.

Eksempel på arbejdet med overgangen fra hjem til vuggestue:

Når barnet starter op i vuggestuen, afholdes der en opstartssamtale med forældrene. Der er i opstarten et meget tæt samarbejde mellem personalet og forældrene. De arbejder med at få skabt en tryk hos forældrene og pædagogen gør gerne "det ekstra" for at skabe tryk. Pædagogen beskriver, at det er lidt ligesom at tage en værtsrolle og gøre gæsten godt tilpas. Pædagogen beskriver, at det er vigtigt at der ret hurtigt i indkøringen kobles flere voksne på barnet, da det ellers bliver virkelig sårbart, da den primære pædagog ikke er på arbejde hele tiden.

Overgangen fra vuggestue eller dagpleje til børnehave forløber forskelligt set i forhold til institutionstype. I institutioner med både vuggestue og børnehavegrupper, beskrives en glidende overgang, hvor de ældste vuggestuebørn besøger børnehaven eller børnehavebørnene besøger vuggestuen. Det pædagogiske personale understøtter den flydende overgang ved på forskellig vis at gøre sig tilgængelige for de nye børn, der rykker op i børnehaven. Hvis barnet skal flytte til en anden geografisk lokalitet, besøger vuggestuen ofte den kommende børnehave og er dette ikke muligt, opfordres forældrene til at gøre det, så barnets kan få et begyndende kendskab til det nye sted.

Institutionerne anvender overleveringsskemaer. I forhold til afholdelse af overleveringssamtaler, så afholdes de i nogle institutioner altid i forbindelse med overgange, mens de i andre tilfælde afholdes, hvis der er tale om et barn i en udsat position eller hvis der er særlige omstændigheder omkring barnet eller familien.

Eksempler på overgange fra dagpleje eller vuggestue og til børnehave:

Eksempel 1: For at sikre sammenhæng i overgangen fra vuggestue til børnehaven besøger de ældste børn i vuggestuen børnehaven. Den voksne fra vuggestuen følger med barnet op i børnehaven, men udfases stille og roligt, når barnet er klar til at den voksne fra vuggestuen går. Børnene spiser og leger med børnene i børnehaven. I og med, at man skal gå igennem børnehaven for at komme i vuggestuen bliver børnene tidligt introduceret til børnehaven. Der opbygges hurtigt en fortrolighed med livet i børnehaven.

Eksempel 2: Institutionen beskriver, at de får børn direkte fra hjemmet, fra vuggestue og fra dagplejen. En af pædagogerne beskriver hvordan de arbejder med at sikre en god overgang til institutionen. De bruger god tid på at tage imod nye forældre og børn og få dem til at føle sig tryk og velkommen. De foreslår forældre, at de kan komme på legepladsen om eftermiddagen, så det nye barn kan lære institutionen at kende. Der prioriteres ekstra personaleressourcer, når der kommer nye børn i institutionen. De anvender overleveringsskemaer og har overleveringssamtaler, når der er tale om børn i udsatte positionen.

Eksempel 3: I overgangen ml. vuggestue og børnehave udnyttes fordelene ved at være en integreret institution. F.eks. kan de store vuggestuebørn, der ikke sover til middag, få lov at komme på legepladsen i middagsstunden med børnehavebørnene. Eller de er med til at spise i børnehaven inden de officielt starter op som børnehavebørn, så de gradvist lærer de voksne og børnene i børnehaven at kende.”

Der er en generel tendens til at samarbejdet med dagplejen under covid-19 har været udfordrende grundet restriktionerne. Der er under normale omstændigheder nogle rigtig gode traditioner for arrangementer mellem dagplejen og institutionerne, med det har grundet Covid-19 ikke været muligt. Flere institutioner giver udtryk for, at det kræver en ekstra indsats at komme i gang med samarbejdet i samme omfang igen. Flere institutioner giver udtryk for, at de gerne vil have endnu mere samarbejde med dagplejen, for at understøtte den gode overgang.

Eksempel på samarbejdet i overgangen mellem dagpleje og børnehave:

Lederen beskriver, at hun ønsker, at overgangen fra dagplejen og til institutionen blev endnu bedre. De vil i institutionen rigtig gerne have besøg af dagplejeren inden at børnene eventuelt skal starte op i vuggestue eller børnehave. De oplever ikke, at dagplejerne kommer på besøg og de kunne rigtig godt tænke sig noget mere sparring og samarbejde med dagplejen. Lederne beskriver, at det er vigtigt, at dagplejerne kender huset samt personalet og kan ”sige god for” institutionen til forældre og barnet – det understøtter barnets overgang på en positiv måde.

Overgangen mellem dagtilbud og skole i Randers kommune

I Randers kommune starter en stor andel af de ældste børnehavebørn i førskole, i marts måned, det år de skal i skole. Det er dog frivilligt om man som forældre ønsker, at ens barn skal starte i førskole. Ydermere er der en del af børnene i de private institutioner, som ikke kommer i førskole. Der er igangsat en evaluering af førskolekonceptet i Randers kommune. For at sikre den gode overgang til skole, er der mellem dagtilbud og skole en aftale om, at noget af det pædagogiske personale fra børnehave kommer med over i førskolen i en periode. Det pædagogiske personale skal være med til at sikre det fortsatte arbejde indenfor dagtilbudsløvens ramme. Det er dog ikke muligt at alle børn kan få kendte voksne med i førskole, da nogle institutioner sender børn på op mod 11-12 forskellige skoler.

I overgange til skole anvendes overleveringsskemaet, for at sikre, at vigtig viden overdrages til modtagende skole. Hvis der er særlig bekymring omkring barnet afholdes en overleveringssamtale. Det er udarbejdet en ramme for samarbejdet mellem dagtilbud og skole, der skal være med til at sikre den gode overgang. Læs mere om rammen [her](#).

Eksempler på overgange fra børnehave og til førskole:

Eksempel 1: Førskolesamarbejdet begynder allerede i oktober måned, hvor børnene fra børnehaven går på besøg på skolen. De udarbejdede overleveringsskemaer anvendes og der gives god tid til at forældrene deltager i at udfylde skemaerne.

Der følger som regel en pædagog med over i skolen ved opstart i marts.

Eksempel 2: Det fremgår af dagtilbuddets læreplan at børnehaven ved førskoleopstarten pr. 1. marts lader en kendt medarbejder fra børnehaven følge med i skoleregi til sikring af de bedst mulige betingelser for en god skolestart for det enkelte barn.

Børnehaven følger desuden alle aftaler omkring førskole-start. Det handler bl.a. om samtaler med forældre til kommende skolebørn, udveksling af overleveringsskemaer og eventuelt efterfølgende overgangssamtaler.

For at sikre dette er der etableret en formel møderække forud for førskoleforløbet mellem dagtilbud og indskoling både i forhold til logistisk koordinering, faglig udveksling og løbende evalueringsprocesser.

Der arbejdes inden skolestart forberedende, så børnene er bedst muligt klædt på til at træde over i førskole. Ofte etableres der en storbørnsgruppe, hvor fokus er at støtte overgangen til skole. Der beskrives på tilsynsmøderne forskelle i hvordan overgange til førskole opleves og fungerer.

Som tidligere beskrevet er der igangsat en evaluering af førskolekonceptet, hvilket også fremgår som et af fokuspunkterne i årshjul 2022 for dagtilbudsområdet.

Dagtilbuddenes arbejde med forældresamarbejde

Der er i alle institutioner fokus på det gode forældresamarbejde og institutionerne er bevidste om, at der er brug for et godt og tillidsfuldt samarbejde omkring børnene. Den gode, åbne og ærlige dialog er afgørende for det gode samarbejde.

Eksempel på arbejdet med forældresamarbejde:

Som det første er der et opstartsmøde i institutionen med forældrene, hvor børnehaven og forældrene får en god fornemmelse af hinanden. På dette møde forsøger børnehaven at beskrive den pædagogiske praksis, så forældrene ved, hvad de kan forvente og ikke kan forvente.

Ærlighed i mødet med forældrene betyder meget for personalet, så forældrene kan altid regne med at blive kontaktet, hvis deres barn ikke trives.

Ved 3.måneders samtalen med forældrene besøger primærpædagogen barnet og forældrene i hjemmet.

Besøget i hjemmet betyder meget for alle parter og den pågældende praksis ønsker børnehaven at fastholde.

Udover bestyrelsen er der desuden en forældreforening, man bedst kan beskrive som et udvidet fest- og aktivitetsudvalg. Foreningen mødes mellem 5 og 10 gange om året, og planlægger events for forældre og børn.

Forældregrupperne er forskellige i institutionerne og der er en generel bevidsthed om, at institutionerne har et ansvar i at tilpasse kommunikation og samarbejde i forhold til modtageren. Der er i mange institutioner et fokus på den digitale kommunikation gennem AULA (Kommunale og selvejende institutioner). Der arbejdes med at afstemme mængden og indholdet af de opslag og beskeder, som sendes til forældrene. Flere institutioner giver udtryk for, at de ikke kan ramme plet hos alle forældre, men at de laver en faglig vurdering af relevans. Der er i flere institutioner en bevidsthed om, at kommunikationen via AULA giver udfordringer, når det gælder to-sprogede familier. Her gør institutionerne en ekstra indsats og tilpasser deres kommunikationskanal til modtageren.

Eksempel på arbejde med kommunikation via AULA:

Der kommer løbende beskrivelser af hverdagen i institutionen på AULA – det kan være små fine historier fra hverdagen, der kan være med til at understøtte forældrenes dialog med børnene. Ligeledes understøtter det også den sproglige indsats i hjemmet, når der er noget kontekst at tale ind i, hvis barnet ikke har så meget sprog. Der laves udover de små historier i hverdagen også større skriv til forældrene i forbindelse temaer i huset.

I Dagtilbuddet er de pt. i gang med at udarbejde en kommunikationsstrategi, hvor der blandt andet kigges på informationsniveauet på AULA.

Der er en generel optagethed af inddragelse af forældrene og der er i flere institutioner aktive forældreråd og foreninger, som blandt andet afholder arrangementer for forældregruppe. Der er på tilsynsmøderne kommet mange eksempler på hvordan forældreråd og forældrebestyrelser er involveret i institutionernes og dagtilbuddenes arbejde.

Der er i institutionerne fokus på et samarbejde med forældrene om børnenes læring. Institutionerne inddrager og inspirerer forældrene til eksempelvis at læse bestemte bøger med børnene, synge bestemte sange eller øve fokusord med børnene derhjemme. Mange institutioner laver forældrebreve, hvor de beskriver hvordan forældre kan understøtte børnenes læring.

Der har ikke været deltagelse af forældre på alle tilsynsmøder. Frem mod kommende tilsynsmøder i 2023 ønsker forvaltningen, at der sammen med institutionerne gøres en indsats for netop at få forældrerepræsentanter med på tilsynsmøderne og ikke kun i den forberedende og indledende fase. Forældrene er en vigtig ressource på tilsynsmøderne og bidrager med et andet perspektiv end institutionens ansatte.

Dagtilbuddenes arbejde med den løbende udvikling af kvalitet

Evalueringsmodellen "Tegn på læring II" er blot én af de metoder, der bliver anvendt i arbejdet med den løbende udvikling af kvalitet i institutionerne. Der arbejdes, som beskrevet i et tidligere afsnit, med evaluering af praksis på forskellig vis. Der er i en del institutioner en stor optagethed af hvordan kvaliteten kan højnes ved i endnu højere grad at arbejde med børneperspektivet.

Eksempel på arbejde med børneperspektivet og udvikling af kvalitet:

Eksempel 1: I vuggestuen er de opmærksomme på at præsentere legetøjet i interessecentre og der er fokus på tilgængeligheden. For at se stuen fra et børneperspektiv, har de voksne kørt rundt på rullebrætter på stuen. De opdagede, at deres udstillinger sad højt oppe og de har nu fået dem ned i børnehøjde.

Eksempel 2: Rapporterne har udfordret personalet på 'tilgængelighed', hvilket har affødt nogle gode drøftelser af, hvad man kan sætte i børnehøjde. På mødet drøfter vi også udstilling af børnenes produktioner i børnehøjde. Den pædagogiske leder italesætter, at det har været godt at blive udfordret på, for hvordan kan man udstille uden at det bliver ødelagt. For nyligt har vuggestuen haft god succes med at laminere figurer og sætte dem op med velcro, så børnene kan tage dem ned og flytte rundt på dem. Det leger børnene rigtig meget med."

Der er i flere institutioner beskrevet et stort fokus på vigtigheden af at kunne give hinanden feedback på det pædagogiske arbejde. Det kræver, at der er en kultur i institutionen, hvor der er gensidig tillid i gruppen af medarbejdere. En feedback kultur er med til at sikre, at der ikke sker en stagnation i kvalitetsudviklingen.

Eksempel på arbejde med feedback kultur:

En institution har arbejdet med positiv feedback for at øve sig i at udfordre hinandens praksis.

Bestyrelsen har været inviteret med i de pædagogiske dialoger og der er en fælles opfattelse af at personalet er gået fra at være et "familiefællesskab" til at være et "fagprofessionelt fællesskab". Det er blevet nemmere at turde at bede om hjælp og stille spørgsmål ved andres praksis.

Der er om kort tid en pædagogisk weekend, hvor der skal arbejdes med de pædagogiske læringsmiljøer og her skal der målrettet arbejdes med etablering af interessecentre, så det bliver tydeligt, hvad børnene kan de forskellige steder.

Kompetenceudvikling er et andet væsentligt element, når kvaliteten skal sikres og udvikles og nedenstående er eksempler på kompetenceudviklingsforløb på tværs af institutioner. Institutionerne beskriver, at de faglige

fyrtårnsforløb for pædagogerne har været meget værdifulde for praksis. Der har i Randers kommune været tre forløb med temaerne: ”Sprog og kommunikation”, ”Natur, udeliv og science” og ”Krop, sanser og bevægelse”. ”De faglige fyrtårne” har bidraget til et fokuseret arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan. En del af vuggestuerne beskriver, at de har en pædagog på diplommodulet ”Tidlig indsats” i forbindelse med 1000 dages programmet. Der er flere gode eksempler på hvordan den viden den studerende får, bliver anvendt bredt i institutionen. Lederen har en afgørende rolle, når det kommer til at sikre organisatorisk læring og i forbindelse med det nævnte diplommodul, har lederne deltaget via en asynkron læringsstil, for på den måde at kunne understøtte medarbejderen. Som en del af helhedsplanen er 10 institutioner i gang med et kompetenceudviklingsforløb i Neuropsykologisk udviklingsleg.

En stor del af institutionerne beskriver, at de deltager på de temadage og kompetenceudviklingsforløb, som forvaltningen arrangerer. Derudover foregår der decentrale kompetenceforløb, temadage, workshops og andet. Nogle af de private og selvejende institutioner laver fælles arrangementer, for at kunne sparre med hinanden på tværs af institutionerne.

Mange institutioner beskriver en stor værdi i det tværfaglige samarbejde med PPR og beskriver, at tværfaglige netværksmøder fungerer godt. Flere institutioner beskriver, at det kan være en udfordring, hvis der bliver skiftet meget ud i gruppen af samarbejdspartnere. Det har stor betydning for den gensidige forståelse og udbytte af vejledningen, at psykologen eksempelvis kender til institutionen og deres kompetencer.

4. Kvalitetsmålingen af de enkelte daginstitutioner i Randers Kommune

I 2021 samarbejdede Randers Kommune og Professionshøjskolen UCN om undersøgelsen af kvalitet i Randers Kommunes dagtilbud. Med undersøgelsen blev der fokuseret på kvaliteten af institutionernes pædagogiske læringsmiljø. Samarbejdet udmøntede i en kvalitetsmåling af læringsmiljøerne i vuggestuer og børnehaver i alle kommunale, selvejende og private institutioner.

Kort om metoden

Til formålet anvendte UCN de forskningsbaserede måleredskaber ECERS-3 og ITERS-3. Disse er et observationsredskab, der vurderer kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer med afsæt i børnenes perspektiv. Børnenes trivsel og deltagelsesmuligheder er dermed den grundlæggende rettesnor i værktøjet.

ECERS anvendes til vurderingen af læringsmiljøet i børnehaveinstitutioner, og ITERS anvendes til de 1-3-årige i vuggestuen. Redskaberne fokuserer hver på henholdsvis 457 (ITERS) og 460 (ECERS) tegn på kvalitet, herunder mange af de elementer og temaer, som er indeholdt i den styrkede pædagogiske læreplan, som udgør rammen for det pædagogiske arbejde i alle dagtilbud i Danmark. Kriterierne regnes sammen til en score.

ITERS- og ECERS-scoren beregnes på en skala fra 1-7 ud fra observatørernes systematiske besvarelse af hvert enkelt kriterium. I dette notat præsenteres scorerne inddelt i fire kvalitetsniveauer, se tabel 1 og nærmere beskrevet i bilag 1. Det er på samme måde, som UCN og Danmarks Evalueringsinstitut anvender scoren.

Tabel 1. Overblik over de fire kvalitetsniveauer og ECERS/ITERS-scoren

Kvalitetsniveauer	Utilstrækkelig kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet	God kvalitet	Fremragende kvalitet
Score	1-1,9	2-3,9	4-5,9	6-7

I Randers Kommune blev der observeret på én tilfældig udvalgt stue i hver institution og i kombinerede institutioner blev henholdsvis en vuggestue og en børnehavegruppe observeret. Med udgangspunkt i observationen, blev der udarbejdet en rapport for henholdsvis hver enkelt observerede vuggestue- og børnehavegruppe. Rapporterne er som sagt udarbejdet til hver enkelt institution og der er i alt udarbejdet 48 ITERS (vuggestue) og 57 ECERS (børnehave) observationer i Randers kommune. Observationerne er udført af adjunkter, lektorer og forskere fra Professionshøjskolen UCN, som alle er certificerede observatører.

Det er vigtigt at bemærke, at ECERS og ITERS-scoren er udtryk for et øjebliksbillede i hver enkel institution, der udelukkende beror på de tre timers observation. En institution kan således opnå en lav score på fx grovmotorik, fordi dette er i fokus en anden dag. Ligeledes kan der være rammefaktorer som sygdom mv., der kan påvirke resultatet for den enkelte institution. Scoren kan derfor aldrig stå alene for den enkelte institution. Når vi til gengæld ser på de gennemsnitlige vurderinger for hele Randers Kommune, beror scoren på 57 ECERS og 48 ITERS observationer, dvs. i alt 105 observationer. Det store antal observationer gør, at der er tale om et robust datagrundlag, der med stor sikkerhed kan sige noget om kvaliteten af dagtilbuddene i Randers Kommune. Der findes en mere udførlig metodebeskrivelse i bilag 1.

Kort om Coronasituationen under observationerne

Observationerne er foretaget fra april til september 2021. Ifølge UCN bærer læringsmiljøet særligt i foråret præg af de restriktioner, dagtilbuddene i Randers Kommune må efterleve. Det er UCN's vurdering, at Coronasituationen påvirker punkterne "Indretning til leg og læring", "Børnerelaterede udstillinger" samt alle "Læringsaktiviteter". Det påvirker også punktet "Fri leg" og i et vist omfang punktet "Overgange og ventetid". Det påvirker også – mere indirekte – "Sprog og Literacy" og "Interaktioner". Der henvises til UCN's to rapporter, hvor der kan læses mere om dette.

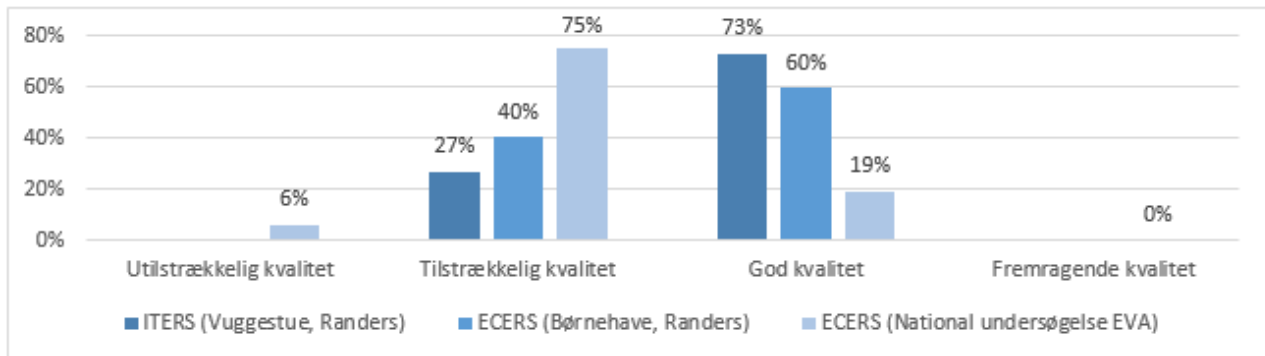
Hovedresultater af UCN's kvalitetsmåling

UCN's kvalitetsmåling viser et dagtilbud af høj kvalitet i Randers Kommune. Figur 1 viser, at hele 73 % af vuggestuerne vurderes til at have *god kvalitet*, mens 27 % vurderes til at have *tilstrækkelig kvalitet*. I børnehaven tegner der sig et lignende billede. Her vurderes 60 % til at have *god kvalitet*, og 40 % af børnehaverne vurderes til at have *tilstrækkelig kvalitet*. Ingen institutioner i Randers vurderes at have utilstrækkelig kvalitet.

Resultaterne i børnehaverne i Randers kommune kan sammenlignes med en national undersøgelse af børnehaver i Danmark, som Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) i 2019 har gennemført ved hjælp af ECERS-3. EVA finder således i deres nationale undersøgelse, at 6 % af børnehavestuerne har *utilstrækkelig kvalitet*, 75 % har *tilstrækkelig kvalitet*, mens 19 % har *god kvalitet*. Sammenligningen understøtter billedet af et dagtilbud af høj kvalitet i Randers Kommune, som ligger højere end landsgennemsnittet⁴.

⁴ https://www.eva.dk/sites/eva/files/2020-01/L%C3%A6ringsmilj%C3%B8%20i%20kommunale%20b%C3%B8rnehaver_270120.pdf

Figur 1. Fordelingen af de observerede stuer på de fire kvalitetsniveauer i ECERS og ITERS

Kilde: UCN's rapport "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Infant/toddler Environment Rating Scale Randers Kommune 2021" og "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Early Childhood Environment Rating Scale Randers Kommune 2021" "Læringsmiljø i kommunale børnehaver – National undersøgelse" fra 2019 (EVA).

Et dagtilbud af god kvalitet i Randers Kommune

På tværs af institutionerne vurderer UCN, at alle kriterier for tilstrækkelig og god kvalitet generelt er opfyldte, dvs. at der drages tilstrækkelig omsorg for børnene, så de trives, der er generelt rigtig gode interaktioner, og der er god udviklingsstøtte for de fleste læringsaktiviteters vedkommende. Den næste tabel, tabel 2, viser den gennemsnitlige vurdering af alle daginstitutioner i Randers Kommune, både samlet set og for hver af de seks temaer/subskaler, som ECERS og ITERS har.

UCN's kvalitetsmåling viser, at vuggestuerne i Randers Kommune gennemsnitligt set har *fremragende kvalitet* ift. "Interaktion" samt *god kvalitet* ift., "Organisationsstruktur", "Sprog og literacy" og "Personlig pleje". Derudover vurderes vuggestuerne at have *tilstrækkelig kvalitet* ift. "Plads og indretning" og "Læringsaktiviteter". Børnehaverne vurderes i UCN's kvalitetsmåling til at have *god kvalitet* på alle subskalaer på nær "Læringsaktiviteter", der vurderes til at være af *tilstrækkelig kvalitet*. Ifølge EVA (2019) er gode interaktioner den vigtigste faktor for børnenes trivsel og udvikling.

Resultaterne for børnehaverne kan igen sammenlignes med EVA's nationale undersøgelse af læringsmiljø i kommunale børnehaver. EVA finder, at børnehaverne i Danmark gennemsnitligt har *god kvalitet* på to ud af de seks undertemaer, hvorimod de resterende fire vurderes til at være af *tilstrækkelig kvalitet*. Resultaterne fremgår ligeledes af tabel 2. Børnehaverne i Randers Kommune har en højere gennemsnitlig score på alle seks temaer/subskalaer, når ECERS-målingen sammenlignes med tallene i EVA's rapport "Læringsmiljø i kommunale børnehaver – National undersøgelse".

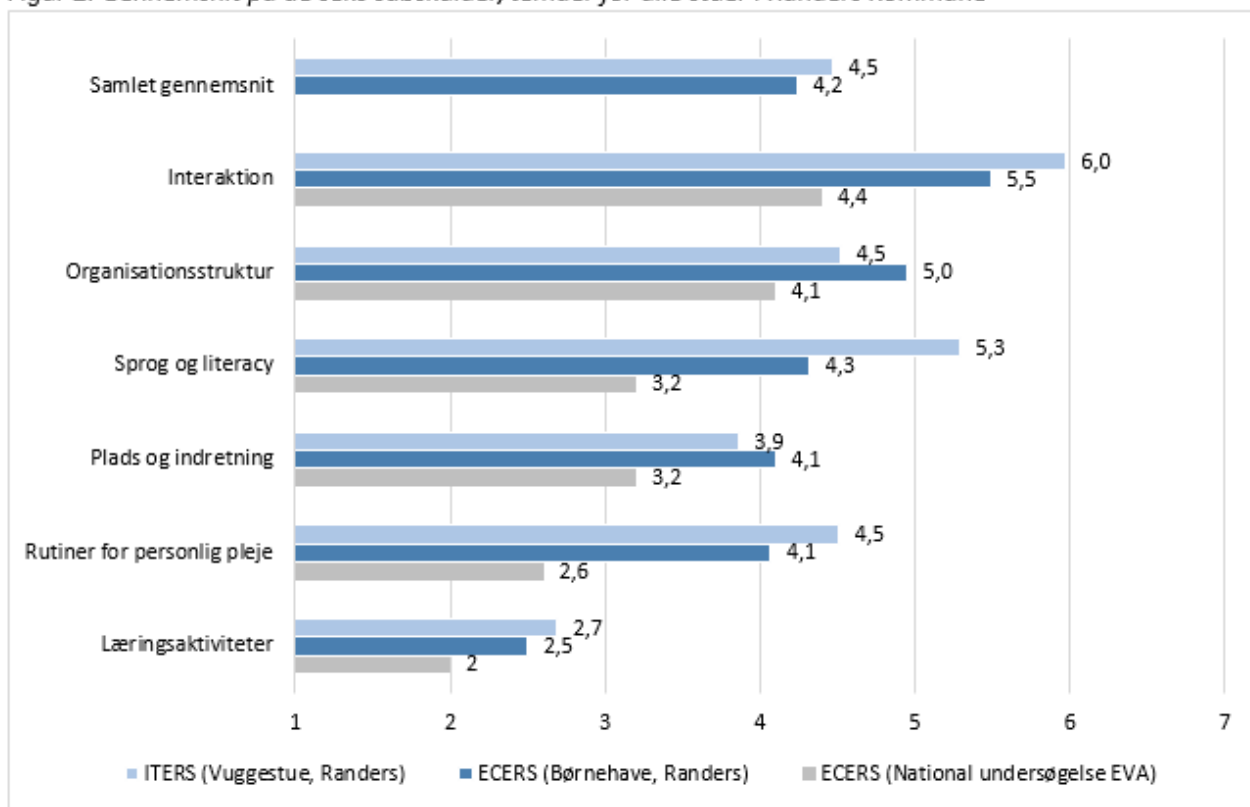
Tabel 2. Overblik over kvalitetsvurderingen på de seks subskalaer og samlet set på de fire kvalitetsniveauer i ECERS og ITERS

Gennemsnit	Interaktion	Organisationsstruktur	Sprog og literacy	Plads og indretning	Rutiner for personlig pleje	Læringsaktiviteter	Samlet gennemsnit
ITERS Randers Kommune	Fremragende	God	God	Tilstrækkelig	God	Tilstrækkelig	God
ECERS Randers Kommune	God	God	God	God	God	Tilstrækkelig	God
ECERS nationalt*	God	God	Tilstrækkelig	Tilstrækkelig	Tilstrækkelig	Tilstrækkelig	Tilstrækkelig

Kilde: UCN's rapport "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Infant/toddler Environment Rating Scale Randers Kommune 2021" og "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Early Childhood Environment Rating Scale Randers Kommune 2021"
 * Danmarks Evalueringsinstituts rapport "Læringsmiljø i kommunale børnehaver – National undersøgelse" 2019.

Den næste figur folder vurderingerne lidt mere ud og viser de gennemsnitlige ECERS- og ITERS-score for hver subskala/tema. På de næste sider udfoldes hver enkelt subskala/tema sammen med perspektiveringen fra UCN.

Figur 2. Gennemsnit på de seks subskalaer/temaer for alle stuer i Randers Kommune

Kilde: [UCN's rapport "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Infant/toddler Environment Rating Scale Randers Kommune 2021"](#) og ["Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Early Childhood Environment Rating Scale Randers Kommune 2021"](#). ["Læringsmiljø i kommunale børnehaver – National undersøgelse"](#) fra 2019 (EVA).

Hvert af de kommende afsnit indledes med en beskrivelse af temaet fra EVA's rapport "Læringsmiljø i kommunale børnehaver – National undersøgelse" fra 2019 efterfulgt af UCN's vurderinger af læringsmiljøet i Randers kommune. UCN's to rapporter indeholder en meget detaljeret gennemgang af hver af de to målinger og er vedlagt sagen på børne- og familieudvalgsmødet den 22. marts 2022.

Interaktion

Temaet 'Interaktion' sætter fokus på interaktioner mellem personale og børn og børnene imellem. Interaktioner er sociale samspil, hvor deltagerne påvirker hinanden og skaber mening sammen. Gode interaktioner er den vigtigste faktor for børnenes trivsel og udvikling. 'Interaktioner' undersøges selvstændigt og går også på tværs af alle seks temaer. Under temaet 'Interaktion' er der fokus på, om interaktionerne mellem personale og børn er positive, samt om personalet giver børnene individuel guidning og understøtter børnenes indbyrdes samspil. Derudover er der fokus på, om personalet tilrettelægger aktiviteter med gode deltagelsesmuligheder, og på personalets tilstedeværelse under grovmotoriske aktiviteter. (EVA 2019, s. 48)

I **vuggestuen** er den gennemsnitlige vurdering for "Interaktion" af *fremragende kvalitet*. Det betyder, at kvaliteten af relationerne er gode, og personalet er sensitivt og anerkendende over for børnene og deres behov. I praksis er interaktionen mellem personale og børn generelt meget positiv. Personalet sender positive signaler til børnene via smil, øjenkontakter, berøring, og der tales i lyse glade toner. Børn trøstes ved behov, og personalet er hele tiden respektfulde overfor børnene og guider og vejleder dem godt i leg og læring – også når børnenes adfærd er mindre hensigtsmæssig. Der er også udbredt positivt samspil mellem børnene, og der er kun få konflikter. Personalet modellerer positiv social interaktion og er anerkendende og venlige overfor børnene. De taler om børns handlinger, intentioner eller følelser over andre børn. Børnene opfordres til at hjælpe hinanden, og deres positive handlinger forklares, og initiativer fremhæves og roses – et punkt der dog godt kan styrkes endnu mere. Det er vigtigt at differentiere mellem børnene i forhold til, hvilke forventninger man kan have til deres sociale kompetencer.

I **børnehaven** vurderes "Interaktioner" gennemsnitligt til at være af *god kvalitet*. Det viser, at det kan forventes, at børnene udvikler gode socio-emotionelle kompetencer. Ift. personale-barn-interaktion er der generelt tale om *fremragende kvalitet*. Stemningen i institutionerne er behagelig og afslappet, og der observeres jævnligt varme og positive interaktioner. Der er et par institutioner, hvor stemningen bærer præg af en meget høj grad af styring, eller hvor kontakt kun sker, hvis børnene tager initiativ til det. Stort set alle institutioner formår at skabe rammer, indenfor hvilke børnene har mulighed for at honorere krav og deltage succesfuldt. Ligeledes har langt de fleste børn mulighed for at deltage i aktiviteter på deres egen måde, og de bliver undervejs vejledt og mødt individuelt. Der kan rettes større opmærksomhed på, at de lege, som børn måske ofte tilsyneladende "kan klare selv", har et læringspotentiale, der kan udvikles ved at personalet, uden at afbryde legen, deltager for at udvide og berige. Børnene har alle steder gode muligheder for at interagere med deres jævnaldrende og selv vælge, hvem de vil være sammen med en stor del af tiden. Personalet er hurtige til at gribe ind ved konflikter eller smertefuld interaktion mellem børnene. Personalet repræsenterer generelt gode sociale kompetencer. Overvejende er der tydelig social orden for både børn og voksne, og de forventninger, der stilles til børnene, er for de flestes vedkommende passende, og personalet i institutionerne har overvejende en positiv tilgang til børnene.

Eksempler fra [UCN's rapport "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Early Childhood Environment Rating Scale Randers Kommune 2021"](#)

Personalet sørger for, at ingen børn har lange perioder hvor der ikke er interaktion, en voksen siger fx til et barn: "Kom du lige herover, du skal ikke være derovre for dig selv."

En voksen står og taler sammen med et barn og guider ved gyngen. Et barn siger: "Jeg kan ikke gynges", hvortil den voksne svarer: "Er det fordi du tænker, at du gerne vil have at jeg giver dig et skub på gyngen?" B: "Det er fordi jeg er genert..."

UCN anbefaler, at den gode praksis i forhold til "Interaktion" og "Organisationsstruktur" udbredes endnu mere til også at dække andre læreplans-områder og til dels "Sprog og Literacy", hvor det er vigtigt at alle børn får del i de gode samtaler.

Organisationsstruktur

En struktureret hverdag påvirker børnenes trivsel samt udviklings- og læringsmuligheder positivt. Rigtig tid til at lege frit, pædagogisk personale, der er forberedte på det næste, der skal ske, og overgange, hvor børn

er engagerede og ved, hvad der skal ske, har alt sammen betydning for kvaliteten af organisationsstrukturen. I temaet 'Organisationsstruktur' er der fokus på personalets organisering af og interaktion med børnene ved overgange mellem aktiviteter og rutiner, fri leg samt ved lege- og læringsaktiviteter for hele børnegruppen. Fokus er på tid, ventetid, tid til leg, og hvordan personalet tilrettelægger og prioriterer tiden. Derudover ses der på, om personalet formår at have opmærksomhed på både det enkelte barn og hele børnefællesskabet. (EVA s. 73)

I **vuggestuen** vurderes kvaliteten af "Organisationsstruktur" til at være *god*. Det pædagogiske personale organiserer dagligdagen meget fint, men ikke overraskende er der nogen udfordringer nogen steder på grund af snævre og trange rammer, ligesom indretningen ikke altid gør det nemt at have øje for alle børn hele tiden. Det skaber ind imellem noget ventetid, når alle børn skal videre til ny aktivitet på samme tid. Her henviser UCN til temaet "Plads og indretning", hvor vuggestuerne i Randers Kommune i gennemsnit scorer *tilstrækkelig kvalitet*. Der er velfungerende interaktioner og afstemte forventninger til børnene, men meget lidt tilgængeligt materiale til fri leg for alle aldre, dvs. leg hvor børnene selv kan vælge, hvem og hvad de vil lege med. Legeaktiviteter for hele gruppen er stort set altid velorganiserede. Det kan dog være en udfordring at organisere dem, så børn i alle aldre får glæde af dem.

I **børnehaven** er den gennemsnitlige vurdering, at "Organisationsstruktur" er af *god kvalitet*. Overvejende fungerer overgange og ventetid i de fleste institutioner fint, hvor de både håndteres hensigtsmæssigt, og børnene ikke venter urimeligt længe på aktiviteter, måltider og lignende, og som oftest er overgange uden de store problemer. Personalet er forberedte på det næste, der skal ske, og fortæller børnene, hvad der skal ske. Overgange, fx fra børnene skal rydde op inde, i tøjet og ud, hvor de skal lave aktiviteter, kan være en udfordring rent organisatorisk. Nogle gange kommer børnene til at vente længe, fordi de bliver kaldt sammen, før personalet er klar, hvilket ikke altid er lige let at håndtere for alle børnene. Ventetiden kan bruges til noget, fx sang, dans, rim og remser, tælle antal børn og lignende, så man er sammen om andet end at vente. På tværs af stuerne lykkes det generelt med god kvalitet. Ved de observerede fælles læringsaktiviteter er indhold og form oftest af interesse for børnene og overvejende også rettet mod, at børnene i en eller anden grad skal deltage aktivt. Børn, der er udfordrede på forskellige vis/ børn med særlige behov, kan få det svært i denne organisationsform, fx fordi de ikke altid kan honorere kravene om at sidde stille, lytte opmærksomt osv. længe nok. Der er her stor variation i, hvordan særligt de lidt udfordrede børn (ikke) får støtte til at deltage.

Temaet "Organisationsstruktur" er ifølge UCN, især i foråret, påvirket af Coronasituationen. På grund af Coronasituationen er legepladserne og stuerne i foråret generelt inddelt i afgrænsede zoner, hvor børnene skal opholde sig med faste voksne. Der er tyndet meget ud i udstyr, legetøj og diverse materialer, spil mv. til indendørs brug.

Eksempel fra UCN's rapport "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Infant/toddler Environment Rating Scale Randers Kommune 2021"

Personalet har positivt samspil med børnene under fri leg og hjælper dem med at få de materialer, de har brug for i legen f.eks. "Her er en tallerken til dig Y". "Kan du bruge den her sandform til tallerken X? Det er en fod. En gul fod".

Sprog og literacy

Børns sproglige udvikling har betydning for deres trivsel i dagtilbuddet. Det skyldes bl.a., at sprog hænger tæt sammen med børns muligheder for at udtrykke sig, danne relationer og indgå i fællesskaber. Barnets sprogfærdigheder og tidlige literacy, det vil sige forståelsen for bogstaver og tekst, har desuden betydning for dets skoleparathed, læring og udvikling senere i livet. Temaet fokuserer på personalets arbejde med at udvide børnenes ordforråd, og i hvilket omfang de opmuntrer børnene til at bruge sproget aktivt. Det fokuserer desuden på børnenes muligheder for at bruge bøger og skriftsprog. Fokus er derfor også på, om bøger er tilgængelige, og om og hvordan personalet benytter bøger i fællesskab med børnene. (EVA 2019, s. 61)

Gennemsnittet i **vuggestuen** for "Sprog og bøger" er *god kvalitet*. Det viser, at der tales meget med børnene og spørges til, hvad de laver eller er optagede af. På dette punkt er den gennemsnitlige score for alle stuer *fremragende kvalitet*. Personalet har hyppige samtaler med alle børn igennem hele dagen både i rutiner og leg og reagerer på en hensigtsmæssig og positiv måde på børnenes kommunikative initiativer – verbale som nonverbale. Der tales med børnene om det, de er i gang med, og der bruges ord til at beskrive barnets handlinger, og der leges med ordene. ITERS anbefaler, ligesom det meste sprogvurderingsmateriale, at man arbejder med sprog hele tiden og i det daglige læringsmiljø. Det er vigtigt at være opmærksom på, at alle børn – også de mindste og de børn, der ikke af sig selv kommunikerer så meget, får samtaler med de voksne i løbet af dagen. Man kan tænke på at spørge ind til børnene og give sig tid/ skabe rum for at lade dem svare. I mange observationer af højeste kvalitet ses, at personalet benævner, hvad børnene gør, de opfatter også pludren som kommunikation, og de besvarer altid børnenes kommunikation. Udover at sætte ord på får børnene også hjælp til at tale sammen, og personalet udvider og opfordrer børn til at lege med sproget. Der kan rettes mere opmærksomhed på turtagningsamtaler, som for de mindste også kan være verbal leg og pludresamtaler.

Hvor sprogstimulering er på et *fremragende* niveau, er brug af bøger noget lavere. Der er et godt sprogligt miljø, men der mangler materialer. Det handler blandt andet om interessecentre, fx et bogområde indendørs, hvor bøger er mange og varierede, synlige og lettilgængelige, så børnene selv kan sætte sig og bladre/kigge i alderssvarende bøger, og hvor der fx er en blød sofa eller blød madras til de mindste, så man kan stimulere sproget ved at benytte bøger sammen med børnene. Samtidig kan interessecentret fungere som stimuli for kreativitet, som børnene selv udfolder, eller det kan tjene som rum for "hygge". Generelt har restriktioner medført at bogudvalget er begrænset. På stuerne er de fleste bøger let tilgængelige for børnene, få steder mere end 10 bøger – og kun et par steder er der mere end 20 bøger tilgængelige.

I **børnehaven** vurderes "Sprog og Literacy" gennemsnitligt til at være af *god kvalitet*. Der er således et grundlag og potentiale for udvikling af kvalitet til gavn for børnenes trivsel og læring. Personalet er dygtige til at støtte sprogudvikling, men kan fremover også have fokus på bøger og på brugen af dem sammen med børnene. Der kan indrettes interessecentre for bøger, hvor bøger er udstillet, og der er gode steder at sidde og bruge dem. Skrift er synligt på stuerne, men også her er der stort udviklingspotentiale. Der kan med fordel bruges skrift i udstillinger/ den pædagogiske dokumentation, så børnene kan stifte bekendtskab med skrift, når de er parate til det.

Eksempel fra UCN's rapport "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Early Childhood Environment Rating Scale Randers Kommune 2021"

Et andet eksempel på arbejdet med begreber – her med begrebet "frugt". Børnene skal have frugt. Der er flere forskellige frugter at vælge imellem. Ved bordet tager personalet en runde blandt børnene, ser dem i øjnene og spørger alle efter tur: "X, vil du gerne have frugt? Barnet svarer ja. Personalet: "Hvilken frugt vil du have? Banan? Æble. Appelsin?"

Plads og indretning

Dagtilbuddets plads og indretning kaldes ofte for "Den tredje pædagog i dagtilbuddet". Det skyldes, at plads og indretning afgør, om børnene kan trække sig tilbage til fordybelse, og om de kan lege og lære i såvel små som store fællesskaber. Det har samtidig betydning for, hvordan det pædagogiske personale kan interagere med børnene både inde og ude. Børnehavernes fysiske miljø har derfor indflydelse på kvaliteten af læringsmiljøet. I temaet "Plads og indretning" er der fokus på, om sikkerheden på hhv. stuen og legepladsen lever op til en række kriterier. Der er også fokus på, om børnene har plads til og mulighed for at lege alene, og om personalet bruger møbler og udstillinger på stuen, fx af børnenes tegninger, til at understøtte rutiner, leg og læring. (EVA 2019, s. 104)

I **vuggestuen** vurderes temaet "Plads og indretning" gennemsnitligt til at være af *tilstrækkelig kvalitet*. UCN ser stor variation i udstillinger og dokumentationer af børnenes egne produktioner. Den store udfordring synes at være at udnytte dokumentation til at stimulere børnenes interesse for udstillingerne, hvilket kan gøres ved, at personalet hver dag peger på og læser ord på udstillingerne og benytter de udstillede materialer til at fremme uformelle samtaler med børnene. Det er vigtigt at materialerne er i børnehøjde og er aktuelle, så børnene selv har lyst til at initiere samtaler om de udstillede materialer.

Generelt er der plads nok, og flere steder gode forsøg på at lave børnevenlig indretning, men samlet er stuerne indretning en udfordring. Det er svært at lave lege- og interesseområder med de begrænsede mængder legetøj stuerne anvender/ har til rådighed. Siddepladserne til børnene er generelt ikke komfortable og støttende for de fleste af børnene. Indretningen understøtter ikke børnenes selvhjulpethed fx lave åbne hylder til opbevaring af legetøj og hæve-sænke puslebord, mange steder er legetøjet ikke let tilgængeligt eller gemt væk.

Der kan rettes opmærksomhed på, om indretningen tilgodeser alle børns behov for bløde materialer og områder til de allermindste (ikke-mobile spædbørn), og om legepladsen er indrettet, så den er både tryk og spændende/ udfordrende for børn i forskellige aldre. Ift. bløde områder er det i høj grad et spørgsmål om at tænke i at skabe "fredede områder", hvor børnene kan trække sig og slappe af uden at blive forstyrret. Der er ofte bløde områder i vuggestuerne. Men disse bruges ofte både til afslapning og tumleleg.

I **børnehaven** vurderes temaet "Plads og indretning" gennemsnitligt til at være af *god kvalitet*. Der er de fleste steder god plads til de indskrevne børn, men nogle stuer er små og trange, og der vil ikke være tilstrækkelig plads til det normerede antal børn. Indretningen til leg og læring (og flere andre punkter i ECERS-3) er påvirket af de restriktioner, der pga. COVID 19 har sat sine spor gennem hele foråret. I takt med at restriktionerne er lettet observeres, at materialer og legetøj finder vej frem fra gemmerne og ud på stuerne. I den udviklingsforståelse, der ligger til grund for ECERS-3, fremhæves at børnene lærer og udvikler sig i samspil med hele læringsmiljøet. Både indretning, udstyr og materialeudvalg, tilgængelighed af legetøj, og hvordan

personalet tilbyder udviklende samtaler og samspil omkring materialerne mv. har betydning for, hvordan børnene trives, lærer og udvikler sig.

Eksempel fra UCN's rapport "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Early Childhood Environment Rating Scale Randers Kommune 2021"

En voksen inviterer til interaktion med kropssproget. Et barn kører hen til hende på løbetsykel. Den voksne siger: "Skal vi putte lidt benzin på?" Hun lader som om, hun fylder benzin på. "Det bliver 100 kr." Barnet følger ikke op på legeinitiativet, så den voksne fortsætter: "Har du 100 kr.?" Hun rækker hånden frem. Barnet betaler og kører videre.

Rutiner for personlig pleje

Vasker børnene hænder før måltidet og efter toiletbesøg? Hjælper det pædagogiske personale børnene til at opretholde en vis hygiejnestandard, er de tydelige rollemønstre på området, og er der en god atmosfære under måltidet? Temaet 'Rutiner for personlig pleje' sætter fokus på, om kravene til hygiejne i forbindelse med måltider, toiletbesøg og lignende overholdes i kommunale børnehaver. Det har betydning for, at børnehaverne så vidt muligt undgår sygdom og smitte mellem børn og voksne, men også at børnene vejledes og informeres om hygiejne, hvilket sikrer, at børnene på sigt lærer selv at håndtere den personlige hygiejne. Derudover fokuseres der på, om det er sikkert for børnene at være ude og inde. (EVA 2019, s. 120)

I **vuggestuen** vurderes "Rutiner for personlig pleje" til at være af *god kvalitet*. Ift. personalets rutiner for personlig pleje forhindrer de fysiske rammer/ stuens indretning nogle gange en nem visuel overvågning af børnene, fx hvor kryberummet/ børnenes soverum er placeret væk fra stuen uden mulighed for opsyn. Måltiderne er behagelige, og der gøres en stor indsats for at fremme børnenes selvhjulpethed. Personalets vejledning og hjælp til børnene til at overholde sundhedsprocedurer er god, men rent praktisk bør børnene altid spise af tallerkner og ikke direkte fra et bord og naturligvis aldrig fra gulvet eller jorden, når man er ude. Sikkerhedspraksis er generelt rigtig god – tæt på fremragende kvalitet. Personalet er stort set altid tæt på børnene. Det anerkendes, at personalet altid gør forsøg (som det hedder i ITERS) på at overholde sanitære procedurer, om end det sjældent gøres konsekvent og fuldstændigt.

I **børnehaven** vurderes "Rutiner for personlig pleje" ligeledes til at være af *god kvalitet*. Praksis inden for dette område er også påvirket af den sundhedspraksis COVID-19 situationen har krævet – men i forhold til læringsaktiviteter med modsat virkning. Sundhedsmyndigheder anbefaler generelt, at institutionerne fastholder den gode praksis, hvilket også er i tråd med anbefalingerne i ECERS-3.

Randers Kommune har ligeledes nedsat en arbejdsgruppe i samarbejde mellem dagtilbudsområdet og Sundhedsplejen for at fastholde det gode fokus på hygiejne og smitteforebyggelse.

Eksempler fra UCN's rapport "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Infant/toddler Environment Rating Scale Randers Kommune 2021"

Personalet taler med børnene, mens procedurerne udføres.

V: Først skal hænderne være lidt våde, så skal sæben smøres udover... og vi vasker den ene hånd, og vi vasker den anden hånd.

Nogle børn tager selv sin vaskeklud.

I forbindelse med bleskift, hvor barn og personale taler om en uro med biler, der hænger over pladsen, siger en voksen bl.a.: Jeg puster til bilerne, så suser de hurtigt, kan du se det?

Læringsaktiviteter

Børn stimuleres til at lære og udvikle sig gennem leg. Når legematerialer og møbler er til stede, og når de er tilgængelige i tydeligt definerede legeområder, har både børn og det pædagogiske personale gode muligheder for at stimulere kreativitet, kunstneriske udtryk, evnen til at indgå i rollelege, rytmesans og sprog samt nysgerrighed og trang til at eksperimentere. Temaet 'Læringsaktiviteter' fokuserer på tilstedeværelsen af alle disse stimuli samt på personalets evne til at berige, opmuntre og involvere sig i børnenes lege. Børn har forskellige forudsætninger og præferencer for at deltage i aktiviteter og benytte legematerialer. Fokus er derfor også på mængde af og variation i hhv. lege-materialer og aktiviteter (EVA, S. 83).

I **vuggestuen** vurderes "Læringsaktiviteter" til at være af *tilstrækkelig kvalitet*. Ifølge UCN kan der igen fokuseres yderligere på materialerne. De gode samspil, der viser fremragende kvalitet, er også til stede for mange af elementerne i "Læringsaktiviteter", men det samlede læringsmiljø tilbyder ikke altid børnene alle de ressourcer, der anses nødvendige for at understøtte børnenes læring i bredere forstand. Læringsmiljøet scorer generelt meget højere for de pædagogiske processer end for de strukturelle kvaliteter.

Især finmotorik og krea er påvirket af forårets restriktioner. Musik, sang og bevægelse er der meget af, men igen ligger scoren lavt pga. fravær af musikmaterialer. Rollelegen får meget opmærksomhed, og personalet prøver at få gode processer i gang, uden faktisk at have særlig meget legetøj/ udstyr at relatere legen til. Der er god kvalitet for Grovmotorik og for Natur/science. Indholdet i disse aktiviteter/ lege er ofte tæt relateret til børnenes hverdag og naturlige nysgerrighed. Det er en pointe, der kan bringes i spil i forhold til andre læringsaktiviteter, da materialer, som børnene enten let kan relatere til eller materialer som vækker børnenes nysgerrighed, oftere kommer aktivt i spil. Mangfoldighed og tal indgår i samtaler og mange rutiner – fx under måltiderne – og kan drage fordel af at blive tænkt ind under motorik og natur.

I **børnehaven** vurderes "Læringsaktiviteter" ligeledes til at være af *tilstrækkelig kvalitet*. Der kan ifølge UCN føres flere samtaler med børnene om, hvad de laver, og have interaktioner, hvor personalet opmuntrer børnene til at udforske og eksperimentere med materialer. I de fleste tilfælde under observation og vurdering af læringsaktiviteter er der tale om, at det begrænsede udvalg af materialer og legetøj begrænser børnenes læringsmuligheder. Ekstra opmærksomhed på materialer vil ifølge ECERS øge kvaliteten. Den ekstra opmærksomhed på materialer og tilgængelighed skal følges af opmærksomhed på, hvordan der kommunikeres og interageres med børnene, mens de fx tegner og maler, graver og bygger, tæller og regner, spiller musik osv., hvilket også vil påvirke fri leg positivt.

I forhold til såvel tiden med fri leg og legende læring/lærerig leg observeres, at personalet generelt er engagerede i børnenes leg og aktivitet. Personalet lytter til børnene og kan også komme med forslag til børnenes leg/aktivitet og viser respekt for børnenes valg og legens udvikling. Det vigtige er i udgangspunktet ikke, hvem der tager initiativ til leg (børn eller voksne), men at legen og dens indhold er børnenecentreret og legebaseret. Vejledning i grovmotorik kan gøres til et indsatsområde, der kan imødekommes ved at antage denne skærpede opmærksomhed på kropslige læringsaspekter og at personalet – især på legepladsen - formentlig kan være tættere på børnene – altså at pædagogisk arbejde med børn i mindre grupper fx ikke medfører, at andre børn ikke superviseres eller overlades til sig selv.

Foto: Dagtilbud i Randers Kommune.
Børnetegninger med tekster, relateret til aktuelt tema/ kreaaktivitet

UCN anbefaler, at den gode praksis i forhold til "Interaktion" og "Organisationsstruktur" også udbredes til og understøttes af punkterne under "Læringsaktiviteter".

Bilag 1. Uddybende om metoden

Undersøgelsen af det pædagogiske læringsmiljø i Randers Kommune bygger på observationer i alle kommunale, selvejende og private daginstitutioner gennemført af Professionshøjskolen UCN.

Tre timers observationer i hver daginstitution

Der observeres på én stue i hver institution, henholdsvis børnehave og vuggestue. Rapporterne er udarbejdet på baggrund af 48 ITERS-3 (vuggestue) og 57 ECERS-3 (børnehave) observationer. Hver observation er af tre timers varighed og gennemført mellem kl. 9 og kl. 12 (+/- 15 min.). Det er afgørende, at samtlige observationer har samme varighed, da varigheden har indflydelse på den samlede score. Alle observationer er udført af adjunkter, lektorer og forskere fra Professionshøjskolen UCN. Alle er certificerede observatører, dvs. uddannet og trænet i at gennemføre observationer med ECERS og ITERS, og forpligtede på løbende at vedligeholde denne uddannelse.

Om ECERS og ITERS som måleredskab

Til observationerne anvendte UCN de forskningsbaserede måleredskaber ECERS-3 og ITERS-3. Det er observationsredskaber, som vurderer kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer med afsæt i børnenes perspektiv. Børnenes trivsel og deltagelsesmuligheder er dermed den grundlæggende rettesnor i værktøjet. ECERS anvendes til vurderingen af læringsmiljøet i børnehaveinstitutioner, og ITERS anvendes til de 1-3-årige i vuggestuen.

Ifølge EVA (2019) er ECERS-3 et internationalt anerkendt og anvendt redskab. ECERS giver en bred viden om det pædagogiske læringsmiljø med fokus på tre domæner: tryghed og sikkerhed, opbygning af relationer samt læringsmuligheder for børnene. Det måler på flere af de kvalitetslementer, som er indeholdt i den styrkede, pædagogiske læreplan.

ECERS-3 er udviklet med fokus på, hvad der fra børnenes perspektiv kendetegner et pædagogisk læringsmiljø af høj kvalitet. Det er børnenes trivsel i dagtilbuddet og deres muligheder for at udvikle sig og lære, der er rettesnoren i redskabets opbygning og indhold. Måleredskabet er således udviklet på baggrund af viden om, hvad der har betydning, når man er barn i dagtilbud.

De fire kvalitetsniveauer

Redskaberne fokuserer hver på henholdsvis 457 (ITERS) og 460 (ECERS) tegn på kvalitet. ITERS og ECERS-scoren beregnes på en skala fra 1-7. Observatørerne skal systematisk svare ja eller nej til, hvorvidt hvert enkelt kriterium er opfyldt på den stue, de observerer. Besvarelserne er bestemmende for, hvilken score fra 1-7 der opnås inden for hvert tema. ITERS- og ECERS-scoren beregnes derfor på en skala fra 1-7 ud fra observatørernes systematiske besvarelse af hver enkelt kriterium.

I dette notat præsenteres scorerne inddelt i fire kvalitetsniveauer: utilstrækkelig, tilstrækkelig, god og fremragende kvalitet. Dette er i overensstemmelse med UCN og EVA's præsentation af scoren. De fire kvalitetsniveauer med tilhørende score er beskrevet i tabel 1.

Tabel 1. Beskrivelse af de fire kvalitetsniveauer med tilhørende ITERS- og ECERS-score

Kvalitetsniveauer			
Utilstrækkelig kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet	God kvalitet	Fremragende kvalitet
1-1,9	2-3,9	4-5,9	6-7
Den <i>utilstrækkelige</i> kvalitet betyder, at der eksisterer mangler i det observerede læringsmiljø. Det kan fx være mangel på legematerialer eller manglende brug af de tilstedeværende materialer. <i>Utilstrækkelig</i> kvalitet kan også betyde manglende opmærksomhed fra personalet samt for få eller negative interaktioner mellem børnene og det pædagogiske personale.	Den <i>tilstrækkelige</i> kvalitet betyder, at der er et tilstrækkeligt antal tilgængelige legematerialer til stede på stuen. Det betyder også, at der er observeret interaktioner, som giver børnene et minimalt, men dog tilstrækkeligt niveau af omsorg og opmærksomhed. Det kan være, at personalet jævnlige eller i nogen grad taler og interagerer med børnene. <i>Tilstrækkelig</i> kvalitet kan fx også betyde, at krav til sikkerhed og hygiejne i nogen grad opfyldes.	<i>God</i> kvalitet kan betyde, at der er flere tilgængelige legematerialer samt en fysisk indretning, der understøtter læringsaktiviteter. Det kan også betyde, at personalet i højere grad interagerer med børnene og involverer sig i deres lege og aktiviteter på en nysgerrig og berigende måde.	Ved den <i>fremragende</i> kvalitet er stort set alle kvalitetskriterier opfyldt. Læringsmiljøet er således rigt på tydelige lege- og læringsområder, som i særlig grad stimulerer børnenes leg og læring og skaber trygge rammer for børnene. Det pædagogiske personale er fokuserede på børnenes tryghed og omsorg, og de stimuleres til læring og udvikling gennem rigelig interaktion og samtale.

Tabellen er gengivet fra [UCN's](#) rapport "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Infant/toddler Environment Rating Scale Randers Kommune 2021"

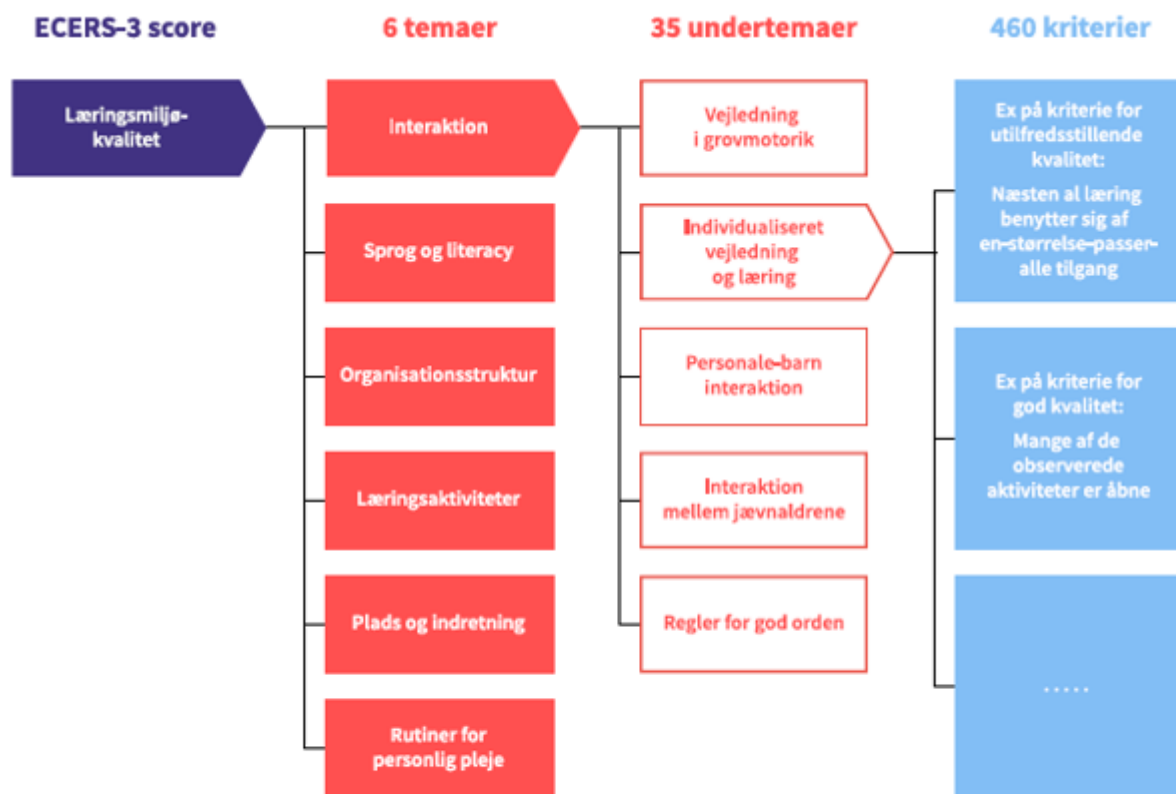
ECERS og ITERS scoren beregnes udelukkende på den tre timer lange observation. Den er således udtryk for et øjebliksbillede i den enkelte institution. En institution kan fx få en meget lav score inden for "Grovmotorik", fordi institutionen har fokus på dette på et andet tidspunkt på dagen eller en anden dag. Dette kan ECERS og ITERS ikke tage højde for. Derudover er der rammebetingelser, som fx sygdom og dermed muligvis normering, der kan spille ind på resultaterne.

ECERS og ITERS scoren i den enkelte institution kan således ikke stå alene – og det gør den heller ikke i tilsynet i Randers Kommune, som derfor også består af andre elementer. Kvalitetsmålingen kan dog give den enkelte institution vigtige opmærksomhedspunkter, særligt i samspil med den opfølgende dialog. Scorer en daginstitution fx lavt på "Grovmotorik", skal personale og lederen spørge sig selv, om det er udtryk for et øjebliksbillede eller den generelle praksis, og skal i givet fald handle på dette.

Når vi til gengæld ser på de gennemsnitlige vurderinger for hele Randers Kommune, beror scoren på 57 ECERS og 48 ITERS observationer, dvs. i alt 105 observationer. Det store antal observationer gør, at der er tale om et robust datagrundlag, der med stor sikkerhed kan sige noget om kvaliteten af dagtilbuddene i Randers Kommune. Det ville fx være mærkeligt, hvis alle daginstitutioner i Randers Kommune havde fokus på "Grovmotorik" på et andet tidspunkt end observationstidspunktet for at blive i det foregående eksempel.

Temaer og undertemaer

De henholdsvis 457 og 460 kriterier i ITERS og ECERS er inddelt i 35 undertemaer, som igen er inddelt i seks temaer. Udover at ECERS-3 består af seks overordnede temaer, så er der en række perspektiver, som går på tværs af de seks temaer. Interaktioner mellem børn og personale undersøges selvstændigt i temaet 'Interaktion', men undersøges også i de fem andre temaer. Den næste figur fra Danmarks Evalueringsinstitut viser, hvordan redskabet er opbygget på temaer, undertemaer og kriterier ud fra eksemplet "Interaktion".

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.

I UCN's to rapporter "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Infant/toddler Environment Rating Scale Randers Kommune 2021" og "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Early Childhood Environment Rating Scale Randers Kommune 2021" gennemgås alle 35 undertemaer for henholdsvis vuggestuerne og børnehaverne.

Hvad måler ECERS og ITERS ikke?

ECERS og ITERS er observationsredskaber til at vurdere kvaliteten af læringsmiljøet med børneperspektivet for øje. Dagtilbuddet i Randers Kommune består dog af flere elementer end ECERS og ITERS kan rumme.

På dagtilbudsområdet i Randers Kommune arbejdes der med udgangspunkt i børne- og ungepolitikens tre overordnede fokusområder:

- En tidlig indsats
- Sikre sammenhæng
- Forældredeltagelse

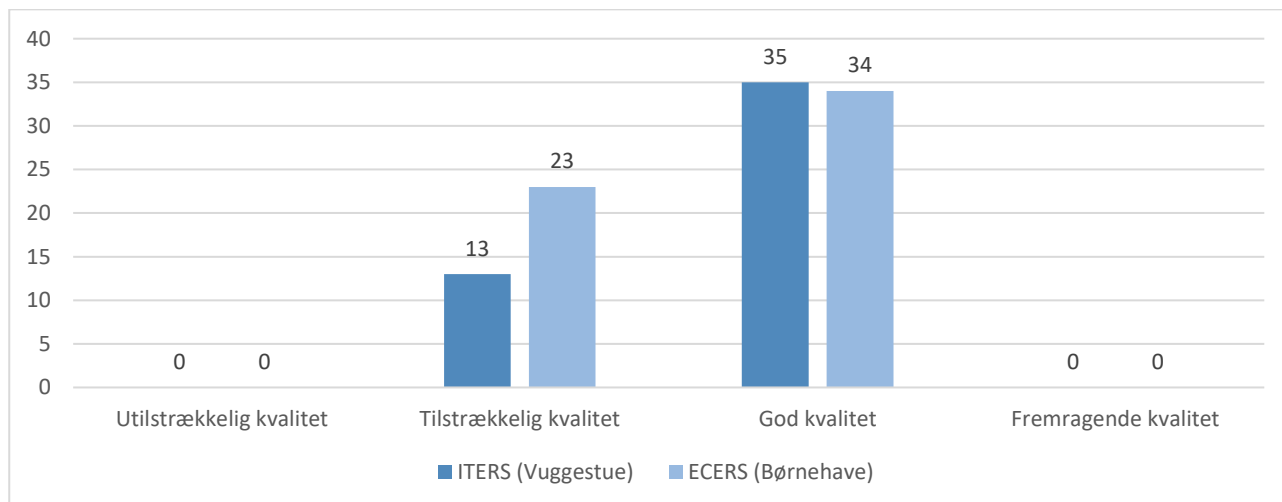
Derfor dækker den samlede tilsynsrapport bl.a. også emnerne forældresamarbejde, overgange og børn i udsatte positioner. Samtidigt er der elementer i den styrkede, pædagogiske læreplan, som ikke indgår i ECERS. Eksempelvis har læreplanen ligeledes fokus på forældresamarbejde samt inddragelse af og samarbejde med lokalsamfundet. Dette indgår ikke i ECERS-3, som kun måler forhold i læringsmiljøet, der er observerbare, når observationen foretages. ECERS-3 ser heller ikke direkte på det pædagogiske arbejde med overgange fra dagtilbud til skole, som også er et fokusområde i læreplanen.

For meget udførlige metodebeskrivelser af henholdsvis ECERS-3 og ITERS-3 henvises til Danmarks Evalueringsinstituts rapport "Læringsmiljø i kommunale børnehaver – National undersøgelse" fra 2019 samt UCN's rapporter "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Infant/toddler Environment Rating Scale Randers Kommune 2021" og "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Early Childhood Environment Rating Scale Randers Kommune 2021".

Bilag 2. Oversigt over institutionerne i kvalitetsmålingen

I Randers Kommune fordeler stuerne sig på følgende måde på de fire kvalitetsniveauer i ECERS og ITERS. Der henvises til bilag 1 for en mere udførlig beskrivelse af de fire kvalitetsniveauer.

Figur 1. Fordelingen af de observerede stuer på de fire kvalitetsniveauer i ECERS og ITERS

Kilde: UCN's rapport "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Infant/toddler Environment Rating Scale Randers Kommune 2021" og "Kvalitetsvurdering i dagtilbud med Early Childhood Environment Rating Scale Randers Kommune 2021"

For neden følger en oversigt over alle daginstitutionernes samlede ECERS og/eller ITERS gennemsnitlige kvalitetsvurdering ifølge UCN's kvalitetsmåling.

Tabel 1. Vurdering af daginstitutionerne på de fire kvalitetsniveauer i ITERS og ECERS i UCN's kvalitetsmåling

Institution	ITERS-3 (Vuggestue)	ECERS-3 (Børnehave)
Andersen og Ko vuggestue og børnehave	God kvalitet	God kvalitet
Børnehaven Bredstrupsgade		God kvalitet
Børnehaven Dragonvejen		God kvalitet
Børnehaven Essenbækken		Tilstrækkelig kvalitet
Børnehaven og vuggestuen Rådmandsblvd.	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehaven Svalebo		God kvalitet
Børnehaven Tirsdalen		Tilstrækkelig kvalitet
Børnehaven Tryllefløjten		God kvalitet
Børnehuset Birkebo	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehuset Bjerregrav	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Bækkestien	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehuset Gassum	Tilstrækkelig kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Grøftekanten		God kvalitet
Børnehuset Gudenådal	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehuset Harridslev	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehuset Himmelblå	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Himmeldalen	Tilstrækkelig kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Hørhaven	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Jennumparken	God kvalitet	God kvalitet

Institution	ITERS-3 (Vuggestue)	ECERS-3 (Børnehave)
Børnehuset Kombi	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Langå	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Lervangen	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Lindehuset	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Mariendal	Tilstrækkelig kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Midgaard	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehuset Mælkevejen	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Overvænget	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Platangården	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Regnbuen	Tilstrækkelig kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehuset Rismøllen	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Skovdalen	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Solstrålen	Tilstrækkelig kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Spentrup	Tilstrækkelig kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Stevnstrup	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehuset Stjernehuset	Tilstrækkelig kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Svalereden	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehuset Toftegård	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehuset Trolldøj	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehuset Viborgvej	God kvalitet	God kvalitet
Børnehuset Vorup + Børnehaven Orkestervej	Tilstrækkelig kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehuset Æblehaven	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Børnehuset Ålykke	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Den selvejende inst. Glentevej	Tilstrækkelig kvalitet	God kvalitet
Fussingø Naturbørnehave		God kvalitet
Fussingø-egnens vuggestue og børnehave	Tilstrækkelig kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Fårup Børneby		God kvalitet
Havndal Børneby		Tilstrækkelig kvalitet
Helsted Børnehus	Tilstrækkelig kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Huset Nyvang	God kvalitet	God kvalitet
KFUM's Institutioner		Tilstrækkelig kvalitet
Knejsted Børnehave		God kvalitet
Kristrup Børnehus		Tilstrækkelig kvalitet
Kristrup Vuggestue	Tilstrækkelig kvalitet	
Mellerup Naturbørnehave og vuggestue	God kvalitet	God kvalitet
Moseskellet vuggestue og børnehave	Tilstrækkelig kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Naturbørnehaven i Langå		God kvalitet
Spentrup Lilleby	God kvalitet	Tilstrækkelig kvalitet
Tjærbyvejens vuggestue	God kvalitet	
Tøjhushavens børnehus	God kvalitet	God kvalitet
Vuggestuen Firkløveren	God kvalitet	
Vuggestuen Grønnegade	God kvalitet	
Vuggestuen Minimax	God kvalitet	

Kommunale Institutioner

Børnebyer

Selvejende Institutioner

Private Institutioner

Bilag 3. Definition af kvalitetsbegrebet

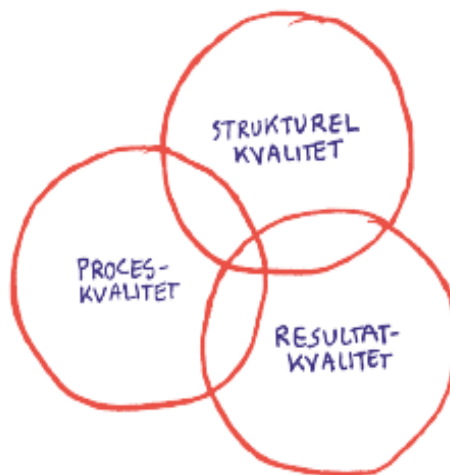
Ifølge EVA (2019) defineres kvalitet i dagtilbud i reglen gennem tre overordnede elementer: strukturel kvalitet, proceskvalitet og resultatkvalitet. De tre elementer hænger sammen og påvirker hinanden.

De tre kvalitetsbegreber kan forstås på følgende måde:

Strukturel kvalitet er en betegnelse for de rammer og forhold, som den pædagogiske praksis arbejder indenfor. Den er påvirket af økonomi, ledelse, organisering mv. i dagtilbuddet. Strukturel kvalitet dækker over dagtilbuddets fysiske rammer, normering og gruppestørrelse samt personalets uddannelse, efteruddannelse og personalestabilitet.

Proceskvalitet findes i det pædagogiske arbejde og opstår bl.a. i relationer mellem børn og voksne og gennem læringsmiljøets stimulering af sprog. Proceskvalitet består af interaktioner mellem børn og voksne, leg, rutineprægede situationer og aktiviteter, ledelse af dagtilbud og forældresamarbejde.

Resultatkvalitet handler om, hvad børnene får ud af at gå i dagtilbud, både her og nu og på længere sigt. Det gælder børns trivsel, læring og udvikling – kognitivt, socialt og motorisk. Andre faktorer såsom trivsel og kreative kompetencer fremhæves også som væsentlige for kvalitet. Resultatkvalitet består af sociale kompetencer, faglige kognitive færdigheder og skoleparathed.

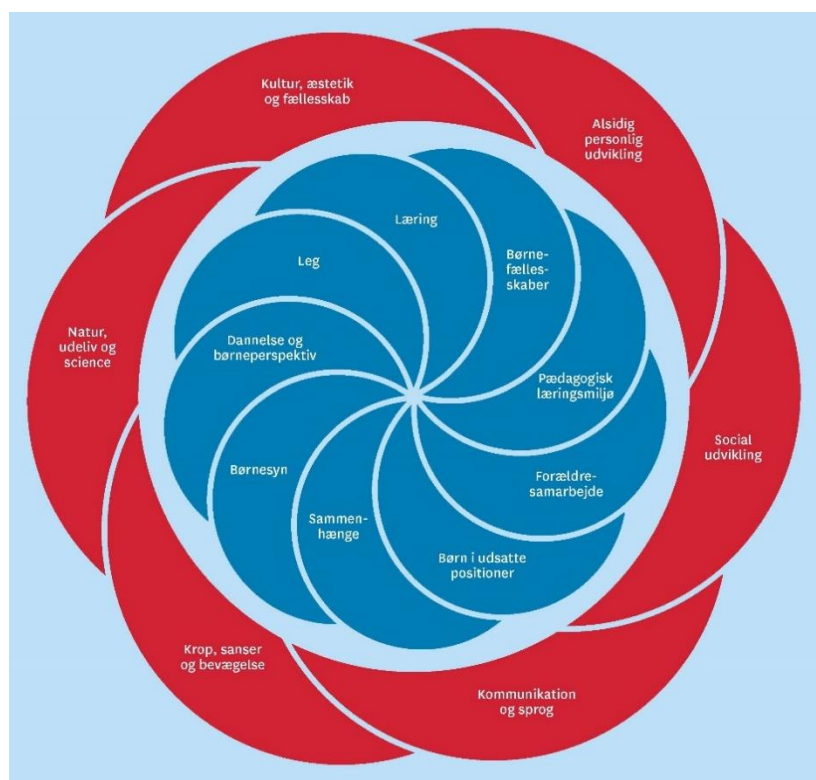
Kilde: Danmarks Evalueringsinstituts rapport "Læringsmiljø i kommunale børnehaver – National undersøgelse" 2019

Bilag 4. Den styrkede, pædagogiske læreplan

Siden 2004 har alle dagtilbud i Danmark skullet arbejde med børns læring med udgangspunkt i en pædagogisk læreplan. Som en del af den pædagogiske læreplan har dagtilbud skullet opstille mål for børns læring inden for seks centralt fastsatte læreplanstemaer. Som led i at styrke kvaliteten i dagtilbuddene vedtog Folketinget i maj 2018 nye regler om den pædagogiske læreplan, som skulle implementeres senest 2020.

De nye regler hviler på den danske dagtilbudstradition. Det centrale er blandt andet et fælles pædagogisk grundlag med ni centrale elementer, herunder et styrket fokus på legens betydning, børnefællesskaber, børnesyn og børneperspektiv, etableringen af et pædagogisk læringsmiljø hele dagen, børn i udsatte positioner, forældresamarbejde om børns læring, sammenhængen til børnehaveklassen og samarbejdet med det omkringliggende samfund. Det er desuden væsentligt at nævne nye beskrivelser af de seks læreplanstemaer med nye, brede pædagogiske mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring og i den forbindelse etableringen af en evalueringskultur i dagtilbud. Ovenstående grundlag udgør forståelsen for og tilgangen til arbejdet med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud.

Den pædagogiske læreplan illustreres i en såkaldt "Læreplansblomst". De røde blade viser de seks læreplanstemaer, mens de blå inderste blade viser elementerne i det fælles pædagogiske grundlag.

Kilde: EMU Danmarks Læringsportal

Ifølge dagtilbudsloven skal det fremgå af dagtilbuddets lokale læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud igennem hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte voksenaktiviteter, spontane børneaktiviteter og daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Det pædagogiske læringsmiljø skal inddrage hensynet til børnets perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger. Det skal endvidere fremgå, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring.